

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til

den offentlige Examen i Sorø Akademis Skole

i Juni og Juli 1876.

- Indhold: 1. Udvalgte Breve af L. Smith, meddelte af J. H. Bang.
2. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten.
Af Rektor, Prof. Dr. Tregder.
-

Sorø.

Trykt hos V. Røhr.

Udvalgte Breve af L. Smith,

meddelte af

J. H. Bang.

Af L. Smith, hvis Selvbiografi jeg har meddelt i Programmerne for 1874 og '75, har Bibliotheket omtrent 180 Breve. En Del deraf angaaende Norge og Personer i Norge er meddelt af L. Daae i Skriftet „Af Geheimeraad Johan v. Bülow's Papirer“. Christiania 1864; i nærværende Program vil jeg, i det jeg meddeler et Udvalg af Smiths Breve, i Regelen forbigaa det af Daae meddelte som og det meste af hvad der i Selvbiografien er fortalt.

Af et Brev af 2den April 1785, hvor han har talt om Qvarteer Gaardene.

Jeg troer nu, at jeg bør opgive alt Haab om, at kunne komme for det første og paa en Gang til Kiøbenhavn. Uden for den geistlige Vey er der deels hart ad ingen Udsigt til Befordring, dels mine Kundskaber af den Beskaffenhed, at jeg ikkun i meget faae Tilfælde kunde være duelig, altsaa er her intet at tænke paa. I den geistlige Orden vil adskillige gode Folk nok sørge for, saavidt det staaer til dem, jeg ej skal komme, hvad de Kiøbenhavnske Embeder angaaer, og jeg har megen Grund til at troe, at disse skal kunne være formaaende nok en Tiid lang i det mindste til at see deres Ønsker opfyldte. Altsaa har jeg tænkt, det var klogest at søge et længere bortværende Embede, hvilket maaskee snarere kunde lykkes. Saa er Stifs Provstiet i Aarhus i Jydland et Embede, der skulde være mig ønskeligt, da jeg i tvende Dage kunde være i Kiøbenhavn, og Embedet desuden er godt. Den nærværende Stifts Provst er ældgammel, og heder Monradt*), og der kunde altsaa ventes Vakanse om ikke lang Tiid. Var det paa nogen Maade mueligt, at Deres Høyvelbaarenhed kunne i dette Stykke tale til min Fordeel, og hos Hans Kongelige Høyhed bringe mig i naadigst Erindring, da vilde det være af

*) Pet. Ephraim Monrad, † 1793.

yderste Vigtighed for mig saavel hvad min Helbred, som mit Sinds Munterhed angaaer. Naar Vakanser allerede *existere*, da er det for sildigt at giøre Anleg; men skal man have noget Haab, saa maae man i Forveyen have Tingene omtrent afgjorte. Der er og Domprovstiet i Roeskilde, dette var endnu ønskeligere, og ogsaa der sidder en ældgammel Mand, men dette er saa nær Kiøbenhavn, og vilde maaskee derfor finde mere Modstand. Det er min Ven jeg har i Tanke i det jeg skriver dette, og derfor sætter jeg Tankerne hen, som de ere mig i Sielen. Noget maae dog blive mueligt, naar man giver Agt paa Leylighederne, og just derfor har jeg troet jeg burde ikke *concentrere* mine Ønsker, som forhen til Kbhavn, hvor rimeligviis Hindringerne for dem ogsaa ville fordoble sig. Ia er jeg først Præst, saa have Tingene allerede en anden Skikkelse.

Jeg har nu et Skrift under Trykken, Indledning til den naturlige og aabenbarede Religion; egentlig bestemt til Ungdommens Underviisning. I vore Skoeler har vi hidindtil været ilde faren med Guldbergs Bog over samme Sag; thi Bogen kan have sin Værd; men til Ungdommens Brug er den utienlig i sær formedelst sine vidtloftige Ræsonnements. Naar Bogen er færdig skal jeg sende Deres Høyvelbaarenhed den, og den torde maaskee blive ogsaa et Beviis for at jeg ikke uden Grund attraaer geistlig Embede. Af Worms *Lexicons* 3die Dcel, som nu er trykt, kan det sees, at Biskop Gunnerus aldrig har taget *Examen Theologicum*; men blev fra *Magister Philosophiæ i Iena Professor Theologiæ* og Præst. Nu kunde Modstanderne spørges: om en Mand, som Kongen har giort til *Professor Philosophiæ*, og som har forrettet dette Embede, som desuden har et vigtigt og anseeligt geistligt Embede i Landet (thi Rectoratet er geistlig Embede) om han af Kongen selv ej skulde fortjene at ansees den Dispensation værd, som er forundt en *Magister legens* fra *Jena!* og om Folgerne skulde heraf kunne blive betænkelige. Vistnok er det jevneste Maade til at ende al Spørgsmaal, at jeg fik Prædikament

af *Professor Theologiæ extraordinarius* ved Kbhvns Universitet, og dette kunde ej falde nogen Dødelig forunderligt, da mit Embede og meget andet har forberedt Menneskene til at see dette. Jeg ønsker meget, at Sagen kunde tage den Tour, kun dette maae jeg atter bede om, at Deres Høyvelbaarenhed undskylder jeg har taelt saa meget om mig selv og mine Ønsker.

Trondhjem. 28. Mai 1785. P. M.

Nogle af de lykkeligste Øyeblikke i mit Liv vare de Øyeblikke, da jeg læste Deres Høyvelbaarenheds kiære, venskabsfulde, saa ganske af Deres ædle aabne Siel udstrømmede Skrivelse til mig. De kiender, oprigtige Ven, min Tænkemaade og mit Hierte, og deres egen venskabsfulde Siel vil bedre end alle Ord forklare Dem, hvad jeg kunde og burde føle, hvad jeg virkelig har følt. Lever jeg, bliver jeg gavnlig for mit Fædreland, faaer jeg virket noget til Held i den Cirkel Forsynet ved Dem, Ven, har vildet sætte mig — sandelig det er Deres Gierning, og Glæden derover bør blive min Vens Lod; thi i mit nærværende Embede vilde jeg om en føye Tiid have tabt Helbred, Munterhed, og Livet med, saa byrdefuld, saa Sindskrænkende have de 4re siste Aar af mit Skoole-Embede været. Ved Leylighed skal jeg mundtlig forklare dette; thi forbigangne Ubhageligheder er det en Slags Glæde at ihukomme, og de engste ikke mere det venskabelige Hierte, man aabner dem for. Ingen Vokation kunde være mig ønskeligere end til Veile. Egn, Indkomster, og alle Omstændigheder tilhobe tage, gjøre at selv Befordring i Kiøbenhavn skulde end ikke have været paa denne Tiid, og i min nærværende Forfatning saa ønskelig for mig: dog, min Ven Bülow er i Kiøbenhavn og denne eene Ting er vistnok for mig af større Vægt end alle andre Betragtninger; men saa er der dog intet Dovrefield imellem os, vi kunne dog i faae Dage tale med hinanden: i den mildere Luft og behagelige Egn kan mit Sind afvænnnes fra de ublide Luner mine siste Skoole

Aar have stemt det til; i en mindre Kreds familiariserer jeg mig snart med de forskellige geistlige Forretninger; thi *praxis* udfordres jo til al Ting, og skulde da Forsynet og vor naadigste Kronprinds med Tiiden anvise mig en større Virkekreds saa kommer jeg ikke pludselig eller uforberedt deri.

Gud velsigne vor naadigste Kronprinds, uforrykket vandre han fort paa den herlige Vey, han har begyndt til at sidde stor og hæderlig paa sine Fædres Trone: og stedse blive min Ven Bülow ham elskelig og umistelig; thi stedse ville da Oprigtighed og Retskaffenhed blive ham elskelige. O de Fyrster, hvor er dog deres Stilling tung og farlig! De staae, som paa en Spidse, omringet af Afgrund paa alle Kanter; og man kan sige om dem, som Digteren Abrahamson ved en anden Leylighed har sagt:

Ingen Ven, ach ingen Brud
Hialp dem holde Livet ud.

Men har da Fyrsten en sand Ven — hvor stor, hvor lykkelig er han da, om han kan bevare ham, har Kraft og Siels Styrke til at bevare ham! Gode, store Mænd have Europas Fyrster, have Alderdommens Stater fundet, de have søgt dem, de have brugt dem — men holde fast ved dem, bevare dem mod Kabalen — hvor faae have kundet det? men det troer jeg med fast Overbeviisning vor Frederik vil blive den Helt der kan giøre dette — og sandelig hans Navn skal da ikke trænge til Gravstikken eller Marmoret.

Uden Deres Venskab, ædle Mand, skulde jeg efter almenkelig Formodning have henslæbt mine øvrige Dage i en ublid Stilling, aldrig kiendt, vel endog paa en for mig ufordeelagtig Maade omdømt af den bedste Prinds — uden vor dyrebare Prindses virksomme Naade jeg have bleven begravet under det Skoeléstøv, der falder saa tykt og tungt paa den menneskelige Siels Glæder — alt-saa Ven, vi ville være stærke, vi ville være Mænd, for Evigheden ville vi arbeide. Som Undersaat skal min heele Siels Ønsker og Evner være vor dyrebare Prinds, og vort

Fædreland skal de være helligede som Borger: Bülow skal de tilhøre som Ven. Og naar da eengang vor Løbebane er til Ende, da vorde vort Minde og Eftermæle dette: Indsigtsfuld, retskaffen og skabt for Venskab var Bülow Frederiks troe Mand, og Smith var Bülows Ven. — —

[De følgende Breve ere skrevne i Kjøbenhavn, hvor Smith opholdt sig i Juli og August samt Halvdelen af September 85. Til samme Tid maa ogsaa henføres de udaterede Breve, jeg i Fortegnelsen har anført under Mærket A og urigtig henført til Aar 1784.]

P. M. Jeg har nu en Times Roelighed til at philosophere, og den vil jeg anvende til at tale noget med Deres Høyvelbaarenhed om vort Akademie og Skoelevæsen, og dettes Trang til Forbedring og Forandring. Endeel deraf har jeg vel mundtlig sagt, men her kan det bedre samles, og hvad ved Samtalen saalæst undløber tilføyes. Vort Universitet og vore Latinske Skoeler trænger til Forandring: hvor mange Mangler ved *Examina*, ved Forelæsninger, ved Øvelser, som sætte os langt under andre Folk, og vore Skoeler, hvor uhensigtsmæssig er ikke der Underviisningen. Ingen Mathematik, ingen Philosophie læres der: Glose-Kram er den heele Philologiske Anstalt vi har faaet — og vi gaae tilbage i Stædet for at gaae frem. Og spørge vi da: hvad er der giort i den senere Tiid? saa er det Flikkerie, intet heelt Sammenhængende, der er giort.

Ingen vilde overskue det Heele og ordne det sammen, man havde Fordomme, Parthie Aand, Særheder, som forhindrede dette. Comunitets Indretningen *) er elendig: sandt Børneverk er den heele Bedrift, og Studentere, som skulde være Karle, sættes tilbage i Skoele-Drenges Forfatning, tænke som Børn og studere som Børn; tænk engang, spille heele tre Aar **) inden Hovedvidenskaben begyndes — og for det meeste fristes til at ansee de sande Videnskaber som mindre vigtige end nogle Phraser af *autores*

*) Forordningen om Communitetet og Regentsen ^{25/6} 77.

**) Forordning ^{25/6} 77 § 23.

classici. Skal det saa gaae frem, som Tingene nu ere, sandelig inden 10 Aar have vi ikke en Student, der kan tale eller skrive menneskelig Latin — og dog heder det vi skal blive Latinere og Grækere af første Klasse.

Her er meget at gjøre, det er en stor Gierning, og hvad værdigere for vor dyrebare Prinds end at viise sig stor for sit Folk og Fremmede, end at give Videnskaberne, Universitet og Skoeler, den saa vigtige Deel i Statsstyrelsen, den Hæderlighed, Drift og Glans, at Fremmede, som har skumlet over vore siste Studerings-Indretninger, og belect os derfor, dog engang kunde giøres taugse og overbeviises om, at vi ikke evindeligt ville gaae i Drømme.

Gierningen er stor, og noget stort maae der ved vor dyrebare Prindses Deeltagelse i Regieringen virkes, at Folkets Øync og Hicrter kan fæstes derpaa. Jeg taler ligefrem i fuld Ærlighed med Dem, og skulde jeg da fortie det, som de bør viide, som de maaskee endnu ikke veed, dette nemlig: at mange troe, og ikke allene troe men udlade sig endog med, at nu er Videnskabernes Epoke ikke mere, ikke saa glimrende som før: saa tænkes der, og derfor bør der virkes med Kraft og Overleg at hver uparthisk kan see, det blev vor Frederiks Tid forbeholden, at give Videnskaberne sin sande Hæderlighed og Gavnlighed i vort Dannemark. Og nu er Tiden. Et Aar er hendløben i jevn Virksomhed, meget gavnligt er virket, men, jeg taler frit ud, intet stort, intet glimrende, og det er godt at saa er skeet. Folket seer at Hans Kongelige Høyhed gaaer frem med mandig Betænkksomhed, vil kiende Tingene, vil virke sikkert, og dette er Folket til Lyst: men *fama bella constant*, heder det, og man venter nu noget ualmindeligt — Forventningen maa opfyldes, da den kan. I Videnskabernes Dyrkelse ere store Mangler som ere erkjendte Mangler, hvorover der skrives over begge Rigerne — og her er Hæder, her er, jeg siger ikke for meget, Udødelighed at vinde, naar vor Prinds træder frem for at afhjelpe dette, og det kan offentlig siges: dette var Hans Kongelige Høyheds Villie, dette er hans Verk.

Nu Spørgsmaalet: hvordan skal dette gøres: og da er min Formening denne: den ædle og ærlige, af sin Troeskab ligesaameget som af Videnskaberne fortiente Grev Thott staaer halv nedsynket i Graven: en anden *Patronus Universitatis*, ham for det første *adjungeret*, siden virkelig efter hans Død maae beskikkes og hvor kan der nævnes nogen ærligere, driftigere, kraftigere Mand end Geheime Raad Schack Rathlau, og den Mand kan man haabe skal leve og kunne udføre Gierningen. Manden er overvældet med andre Forretninger vilde man svare: men Gierningen maae gøres, og det skulde være mig læt at beviise, at han er allene Manden der kan og bør gjøre den, da enhver anden vilde i denne eller hin Omstændighed og Forbindelse hindres fra at virke hvad der burde virkes. Det er en god Ting med *Rectoratets* aarlige Afvexling ved Universitetet; men det Onde er og derved, at en driftig og ærlig Rector kan virke meget, som henfalder under den søvnagtige og Egennyttige atter henfalder. En *Procanzler*, som kunde gaae *Patronus* til Haande, arbeide under ham, understøttes af ham, og bestandig nærværende i Tingene styre dem fremad, er for nærværende og maaskee for bestandig, en *absolut* nødvendig Mand; og da adskillige *Professorer* ere *Conferens* Raader, maatte han for den menneskelige Skrobeligheds Skyld have *Conferens* Raads Rang; thi ellers ville disse troe at de dog i Følge deres høyere Rang havde Lov at synde uagtet *procanzlerens* Erindringer. Og nu Manden til denne Post? Og her vil jeg med den fuldkomneste Overbeviisning nævne den ærlige, lærde, utrettelig arbejdssomme, og over al Egen nytte langt ophøyede *Dr. Janson*. Han er *Primus Theologus*, altsaa den første *Professor* ved Universitetet, han er *Academicus*, som vi endnu ikke have havt nogen *Theolog*, han stemmer i Følge sin heele Karakter paa det nøyeste med Geheime Raad Schack Rathlau — og vidste jeg endog at disse Ord vare de siste, som skulde flyde af min Pen, saa satte jeg dog: Janson er Manden. Men Sch. Rathlau maae *absolut* være *Patron* ellers kan intet

udrettes, og dette er efter min Overbeviisning, det første Skrit der maac giøres, og derpaa maatte Tingene foretages, overlægges og udføres. Janson, forsynet med den fornødne *Auctoritet* og Forholds Regler, undersøgte da i Forening med 2 andre *Professores*, hvad der burde rettes og forbedres, horte og samlede deres Meninger, overgav Plan og Betænkninger til *Patronus* — og nu gik Sagen frem. Jeg har taelt meget om Videnskabernes Drift og Skolevæsenet med *Dr. Janson*, og jeg veed med fuld Vished han tænker fordomfrit og almennyttig i de Ting, saa jeg endog i Hensigt til hans Principers Rigtighed og Soliditet kan nævne ham med Sikkerhed. Og dette maatte jeg nu saaledes sige Deres Høyvelbaarenhed i Sammenhæng, at der kunde maaskee blive gjort Begyndelse med disse Ting; saa kunde jeg og, da jeg dog et par Maaneder bliver her, Tiid efter anden tale med Dem om Tingenes Fremgang.

Hvad Begravelserne angaaer, da troer jeg 1mo at aldrig nogen bor begravnes i Kirken eller overhoved i de store Kiøbstæder. 2do at *Publicum* maac forberedes til denne Forandring deels, naar Hans Kongelige Høyhed saadant vilde tillade, ved det der blev sagt til hin og denne saadant var hans Villie, deels ved et lidet Skrift, som om denne Sag maatte udgives. I Gaar har jeg gjort et Udkast til en slig Plan og skulde den hede: om Begravelser i Kirker og Kiøbstæder*), der skulde da viises Nødvendigheden af slig en Forandring, læves Fordomme og Indvendingerne derimod. I sær maatte det viises, at de som eyedede Gravstæder maatte i de nye Kirkegaarde faae sig saadanne udviiste, naar de var i Jorden: de som havde murede Grave, maatte faae murede Grave igien, og den Bekostning blev ey saa uhyre stor, men ganske taalelig, naar i Muren omkring Kirkegaarden Hvelvinger bleve satte bag til, forsynede med Trekhuller, som gik høyt op i Veyret. Forresten blev alle *Monumenter*, alle begravede eller biesatte Lig staaende urørte hvor de staac. Men

*) udkom Kbh. 1785.

mere herom i min Afhandling, som jeg strax vil begynde paa. *vale et ama tuum. S.*

D. 11. Juli 85.

P. M. Jeg havde tænkt at tale i Dag med Deres Høyvelbaarenhed, men da jeg ikke har faaet de Bemærkninger færdig skrevne, som jeg troer endnu ere at gjøre ved Page Planen, saa har jeg tænkt i Morgen at nyde den Lykke af min Vens Samtale, og da bringe Planen tilbage. Min Afhandling om Begravelserne fik jeg i Gaar tilendebragt, og den er det egentlig, som har forhindret mig fra at faae hint andet færdigt, nu bliver denne renskreven og maaskee i Morgen, men vist paa Onsdag kan jeg overgive den til Deres Høyvelbaarenheds Bedømmelse. Den bliver omtrent toe Ark trykt, og intet skal være mig glædeligere end den maatte vinde paa nogen Maade det Biefald, jeg ønsker.

Deres Høyvelb. vil vel erindre at jeg for min Reyse til Jydland, leverte *Dr. Jansons* Plan til Videnskabernes Universitets o. s. v. bedre Indretning, den var afskreven i *folio*, indheftet i tyrkisk Papiir og under den stoed Jansons Navn, med Tilskrift til Thott, som *Exemplaret* først var bestemt for; men min Ven fik det, da jeg forsikkrede Janson, De tog det ey ilde op at Thotts Navn stoed derpaa. Dersom Hans Kongelige Høyhed afsender dette Forslag til Kanseliet, saa var det maaskee bedst at Deres Høyvelbaarenheds Exemplar blev afsendt; thi saa havde Hans Kongelige Høyhed sit eget tilbage til bestandig Eftersyn. Men i Hans Kongelige Høyheds Ordre maatte endelig med udtrykkelige Ord staae at Kanseliet ufortøvet og uden derom at indhente nogen Erklæring, skulde lade Planen gaa op til Forestilling; thi staaer dette ufortøvet ikke i Befalingen, saa lægges Tingen hen, eller trækkes ud, og der skeer da iidelig nye Galskaber frit frem ved Universitetet. Dette Kanselie Collegium er et heelt synderligt Collegium, og underligt er det, at Ansøgninger endog om Undersaaternes Velfærd, stilledes lige til Kongen alffeye de efter eget Tykke. I Dag hører jeg i Hensigt

til mig selv et nyt Beviis herpaa. Strax jeg var kommen herved indgav jeg i Kanseliet en Ansøgning til Kongen om at mit Naadsens Aar i Trondhiem maatte begynde fra min Successors Vokations *datum*, og det dels paa Grund af at jeg havde maattet svare min Antecessor Kleist et forlænget Naadsens Aar, havde ved Flytningen havt uhyre Bekostninger, og i sær havde i dette forrige Uaar, maattet forstrekke mine Bønder med Korn og Kredit for een Deel Penge, hvilke jeg tildeels maae tabe, da mange intet have at betale med, og altsaa kunde jeg ved Naadsens-Aarets *prolongation* dog paa nogen Maade faae Erstatning i sær for dette siste Tab, som er umiddelbar giort til Landets Bedste. Biskoppen havde i bedste Maader ved sin Paa-tegning rekommenderet Ansøgningen, og jeg troede den var saa ligefrem, at intet derved vilde blive at erindre, hvorfor jeg heller ikke har villet bebyrde Deres Høyvelb. med at tale derom.

Men nu har Kanseliet for det første fundet for godt, at denne Sag ikke skulde forestilles Kongen, uagtet den dog er ikke for Suplikanten af ringe Betydenhed, og dernæst har de, som Sekretær Kierulf i Dag siger mig, skreven Biskoppen i Trondhiem den Resolution til, at derved var intet at giøre; thi jeg havde ingen Ret til Erstatning, omendskjønt min Antecessor havde faaet forlænget Naadsens Aar af mig, da dette var uden Følge.

Nu er det lystigt, at jeg som beder om en Naade af Kongen, bliver afviist med jeg har ikke den strenge Ret til at fordre hvad jeg beder om: havde jeg Ret, bad jeg naturligviis ikke om at nyde en Naade, men om at faae Ret. Og end lystigere at et *Collegium*, som ikke mere er *souverain*, som absolut er *subordineret* den Minister, der refererer tør paa egen Haand afviise Sager, der andrages umiddelbar for Kongen selv, og hvor der søges om *gratiales*, der hverken koster Kongen, Landet eller nogen anden Mand en halv Skilling, men som Kongen allene kan benaade med eller afslaae.

Imidlertid er nu dette giort, og derved altsaa intet videre at giøre; dog vilde jeg sige Deres Høyvelb. dette, at De kan see et nyt Beviis paa hvorledes disse Folk egenmegtig forfare med Undersaatter, der indskyde sig til Deres Monark.

Den fortreffelige Sch. Rathlau talde jeg med i Gaar, gid denne herlige kraftige Mand maae leve i mange Dage, han skal da hielpe vor dyrebare Prinds til at udrydde megen Uskik og skaffe Orden i Landet. Om min Ansøgning *Examen Theologicum* betreffende talte jeg og med ham, og han lovede at sørge for den Sag skulde faae sin Rigtighed; men hvad nu om Kansellet heller ikke bringer den til Forestilling? men affeyer den paa sin egen Regning, saa faaer Geheime Raad Schack R. ikke fat i den. *Universitetets* Erklæring er aldeles i *Faveur* af Ansøgningen i Onsdags sendt til Kansellet, altsaa er der intet at bie efter, men Sagen kan forestilles naar kun Menneskene vil. — Nu det gaaer da vel, med min Vens og Geh. R. Schack R. gode og kraftige Hielp.

Vi taelde sist om en Politimester, og jeg har i Gaar hørt nogle Anekdoter af Uretfærdighed, som ere himmelraabende, dem skal jeg mundtlig fortælle. Men hvad om jeg kunde nævne Dem en Mand, som, foruden *Bornemann* maaskee vilde blive mageløs naar han kun selv vilde paatage sig Embedet, hvilket jeg maae rent ud tilstaae jeg ikke kan viide, og dertil en Mand, ved hvis Ansættelse paa denne Post Kongen aarlig vandt 1600 Rdl. Han vilde ikke sist rinde mig i Tanke, men det er General Krigs Komissær Monradt i Norge. Jurist, og driftig og skarptænkende, og uovervindelig ærlig og god Mand er han, Stampe kiender ham ufejlbarlig fra den Side — og jeg troer neppe noget bedre Valg er mueligt, naar kun Manden selv vilde. Jeg vilde dog sige min Ven denne Tanke, maaskee skulde De ey finde den saa gal, og findes den at fortjene Opmerksomhed værd, skulde jeg maaskee kunne biedrage noget til at bestemme Manden, da jeg, rent ud at tale erkiender ham for min oprigtigste Ven i

Norge, og veed han vilde blive en i Mange Maader til Hans Kongelige Høyheds Hensigter nyttig Mand i Kbhvn. Saa meget kan jeg og bør jeg i Hensigt til Deres Høyvelb. egen Person sige, at saa vist som jeg veed De er overbeviist om mit uindskrænkede Venskab og Hengivenhed til Dem, saa ærlig en Ven vilde De og finde i Monradt, naar De engang personlig lærte at kiende ham. Faae Mennesker kunne rose sig af at eye hans Fortroelighed og Hierte; men de Ven eyer saameget af denne Mands Hengivenhed, som det er mueligt uden personlig Bekiendtskab at eye. Til Befordring trænger Manden ikke; thi hans Kone er eeneste Datter af gamle Forældre, der vel befale over en Tønde Guld, og han selv i meget gode Omstændigheder, som Deres Høyvelb. læt begriber: og for min Deel undte jeg Manden et roeligere Liv; men som Patriot bør jeg nævne ham, og som Patriot skal han gaae, om han blev kaldet. *Jam vale et ama totum tuum S.*

P. M. Herved har jeg den Ære at sende Deres Høyvelb. forsegleet, som jeg selv har faaet det, et Brev fra Kansalie Raad Bilsted med hosfølgende Dokumenter. Jeg har lovet ham sikkert at besørge dette leveret til Dem, og videre har jeg ikke at sige om denne Ting. De vil selv være i Stand til at domme baade om Manden og Tingen, bedre og rigtigere end det er mig, som ikke kiender Tingen, og maaskee kun halv kiender Manden, er mueligt. Bedrager troer jeg ikke han er, og har ikke Grund til at troe han skulde være det. Tiiden, som oplyser saa meget andet, vil og udvikle dette. Men da jeg fuld og fast troer, der i dette er noget, som kunde være Hans Kongelige Høyhed behageligt og nyttigt at viide, saa har jeg ikke taget i Betænkning at befordre dette frem til Deres Høyvelbaarenhed efter Mandens Ønske og Begiering.

Det er en heel synderlig Ansøgning fra Lægs Bønderne, som jeg og har den Ære herved at sende tilbage. Neppe har nogen Bonde *conciperet* den; men Sandhed er det den indholder i det heele i hvo saa Koncipienten er.

Landet kommer upaatvivlelig i yderste Forvirrelse, dersom den projekterede Plan skulde udføres, men jeg skulde inderlig ønske at Hans Kongelige Høyhed lod sig give i sær af den Kommanderende General Nordenfields, General Lieutenant von Krogh en fuldstændig Erklæring om alle disse Forslag; thi det veed jeg med positiv Vished, han ønsker at den gamle Indretning maae blive ved, troer den i nogle smaae Ting kunde forbedres, men anseer total Omstøbelse for ødeleggende. Skulde det maaskee ey være gavnligt og til stor Oplysning i denne Sag om Prindsen sendte denne Ansøgning til Gen. v. Krogh og befalede han om dette heele skulde give paa sin Ære og Samvittighed sin Forklaring og Betænkning, og direkte indsende den til Hans Kongelige Høyhed selv. Direkte maatte den til Hans Kongelige Høyhed indsendes; thi ellers skulde maaskee Menneske Frygt kunne hindre den nøgne Sandhed fra at komme frem, og Mennesker er vi jo alle.

Nu har jeg anden Gang ladet afskrive min Afhandling om Begravelser, og den er endnu saa ukorrekt skreven, at jeg maa besørge tredie Afskrift, og kan altsaa ikke for i Morgen levere den til Deres Høyvelb., da den dog ey bør spille for megen Tiid naar den skal læses.

Men nu et maaskee ikke uvigtigt Indfald eller Frygt for Udfaldet med Universitets Planen. Grev Bernstorff veed De er en ivrig Kilenser og *Cramerianer* — for alting bed Geh. R. Schack R. tage sig i Agt, at han ikke prøver paa at smøre os *Cramer* ind paa Halsen; thi saa er alt Haab til Klogskab ude. *Cramer* har fordervet *Kiel*, det er hver fordums frie Mand vitterlig; og ingen Kilenser bør have sine Fingre i denne Sag; det skulde dog være grueligt om vi ey skulde kunde tænke uden at hente al Visdom fra Tydskland.

Jeg har bedet Janson giøre Udkast til den Instrux som en *Procanzularius* maatte have, og den faaer jeg i Morgen, da jeg skal levere den til Deres Høyvelb., at den kan blive taget i Overveyelse. Jeg for min Part begriber ikke at den Sag uden en *Procanzellularius* kan udføres, og hvo

skulde bedre kunde opfylde Hans Kongelige Høyheds For-
dringer og Ønsker om Planen end den Mand, der selv har
forfattet den. Men her bliver det nok *absolut* fornødent
at Hans Kongelige Høyhed er underrettet om den formod-
entlige Opmerksomhed nogle vil faae draget paa Cramer;
og intet mere giendrivende Svar kan dette faae end dette:
hvorfor bliver da ey Kiel stor og glimrende? *Jam vero*
vale et ama totum tuum S.

Jeg har nu allerede saameget præket for Deres Høy-
velb. om den *Universitets* Sag, at jeg fuldkommen føler
Deres Venskab allene vil og kan undskylde den trættende
Vedholdenhed, hvormed jeg hænger efter denne Idec. Ogsaa
det veed De, at jeg troer vor Prindses Ære og vor Littera-
riske Stats Vel er saa umiddelbar forbunden med den
Ting, at de ey kunne adskilles, og altsaa gjør jeg mig
ingen Betænkning over endnu eengang at tale derom, og
hidsætte nogle faae Bemærkninger.

1) Saavit jeg med temmelig Vished kan slutte af Sam-
tale med Folk, der staae i *Connexion* med Komissarierne,
saa have disse nok det Forsæt, at gjøre Tingen heel vidt-
loftig, og indlade sig i Korrespondencer o. s. v.

Men da *Comissorium*, saavit jeg har Grund til at
troe, ikke befaler, at indhente andres Tanker, men at op-
sætte deres egne Betænkninger, saa troer jeg var nødven-
digt, at en Erichsen, eller Suhm eller Carstens af Hans
Kongelige Høyhed mundtlig blev sagt, at de skulde ufor-
tovet foretage Sagen, og derom ikke indlade sig i Corre-
sponderen eller *Conference* med nogen uvedkommende;
men enhver udenfor *Comissionen* er Sagen uvedkommende.

2) I Resolutionen til Kansellet er uden Tvivl den feyl-
agtige Vending, at alt *Universitetet* betreffende som under
Comissionen til Kansellet maatte indløbe skal indsendes
til *Comissionen*. Dette er deels unyttigt, da *Comis-
sionen* ikke kiender eller kan viide Beskeed paa Universi-
tetets løbende Sager, deels vil dette kun udhale Komissionen,
som i Stæden for at undersøge Planen maae give sig af
med uvedkommende Ting.

3) Den Ordre, som Dr. Ianson har udbedet sig til *Universitetet*, at intet Nyt skulde der foretages, men alt forblive som det er indtil videre Ordre, er der ikke tænkt paa; altsaa følger, at de ledige *Decanat* Pladse, som Kansellet slet ikke har med at gjøre, og *Facultetet* eene besætter, og efter Forordningen nu er nødt til at besætte, endnu gjør Forlegenhed. Det forstaaer sig selv at Dr. Ianson udtrekker dette endnu en kort Tiid; men Ordre maae han dog have; thi ellers kan *Rector* befale han skal gjøre dette; i det mindste *admonere* ham om at have forsømt sin Pligt, og dette var dog ubehageligt. Kort der maae *absolut* udstædes Ordre til *Universitetet*, at alt indtil videre skal forblive *in statu quo*. Og nu kan jeg ikke negte, jeg jo skulde ønske at denne Ordre blev stilet til Ianson: saaledes at da han havde indgivet dette Forslag, som Hans Majestæt havde befalet at undersøges, saa havde han saavel hvad det *theologiske Facultet*, og alt derunder hørende, som hvad *Universitets* Sager i Almindelighed angaaer, at betyde *Consistorium*, at intet derved maatte foretages førend nærmere Ordre.

At Ordren just gik til Ianson var derfor godt, at han, som paa det nøyeste kiender alt hvad til Forandring er foreslaaet, kunde og derved have Ret til at forhindre intet derimod stridende blev foretaget; saa var det og en naadig Opmerksomhed, som derved viistes Manden og det mindste Tegn til belønnende Biefald, der kunde gives ham for hans Arbeidsomhed til *Universitetets* Hæder; thi det seer jeg nok efter den Vending Tingene nu haver taget, at Had og Misundelse af sine hæderlige *Colleger* vil blive Iansons Lod, men den Ære og Fortieneste af Nationen, som en slig Plan virkelig kan give, den vil de Herrer Komissarier søge og viide at tilvende sig.

Men dette faaer blive som det vil; men Ordre til *Universitetet* maae ufejlbarlig udstædes, da *Consistorium* vel *de facto*, men ey *de jure* kan viide Comissionens Tilværelse, ogsaa have udtrykkelig Befaling om hvad der skal gøres.

Endelig maa jeg og bemerke, at da denne Commission har intet andet at giøre end give sin Betænkning, saa bør den naar denne er indsendt med det samme være ophævet; thi ogsaa dette har jeg Grund til at troe at disse Mænd, i det mindste nogle af dem have stor Lyst til bestandig at have fat i *Universitetet* og dette giver kun Galenskab og evindelig Forstyrrelse.

For Fremtiden har jeg og en Erindring, som maaske ikke er uvigtig at fremsætte.

Det er en bekiendt Sag, hvorledes *Universitetets* Gods og Midler er en Torn i manges Øyne; den høyaerede General *Procureur* Bang har meer end een Gang udladt sig med, at dette burde tages bort fra *Universitetet*, saa Pengenes Forvaltning ikke blev hos dem o. s. v. Men deels er ved *qvæstoratets* nye Indretning alt i den fuldkomneste Orden, saa hvad Dag og Time Kongen forlanger kan Regnskab fremlegges; deels er *Universitetets* største Pengesummer Legater og Stipendier til Studenterne, og dem har ingen Dødelig Ret til at formindske eller borttage, meget mindre kan Rentekammer eller *Finanz Collegium* anmasse sig at uddeele disse; og endelig har vi Slaver nok i Landet uden at disse skulle formeres med *Universitetets* frie Bønder.

Forresten kan *Universitetet* gierne trænge til endnu een og anden *Professor* i forskiellige Fag, og hvad Fond det kan have tilovers kunde hertil meget nyttig anvendes, og bør dertil anvendes. Men hermed maae absolut ingen uden for *Universitetet* befatte sig; thi deels kiende Uvedkommende ey disse Ting, deels forqvakle de dem af Mangel paa fornøden Kundskab — og det hecle Folk vilde derved blive opmerksomme og troe at Kongen vilde trekke til sig hvad privat Mand havde givet *ad pios usus*.

P. M. Herved bar jeg den Ære at sende Udkastet til en Instrux for en *Prokanzler*, som Dr. Ianson efter min Begiering i Hensigt til den *Prokanzler* Pontopidan givne Instrux og nærværende Tilids Forfatning har udkastet. Spørgsmaalet, om en *Prokanzler* er nødvendig, besvarer

jeg uden al Betænkning med Ja, og mine Grunde ere disse: Den Hans Kongelige Høyhed overgivne Plan, lad den finde naadigst Biefald, lad den blive approberet, nu staaer Udførelsen og Bestemmelsen af mangfoldige Ting endnu tilbage — og hvo skal udføre dette? Thott er gammel, og lad ham endog have al Ungdoms Kraft, som Minister kan han dog kun oversee det heele men ikke give sig af med de mangfoldige smaae Ting, hvoraf dog det heele bestaaer, og som til det Heeles *Conservation* nødvendig maa paasees. Han kan ikke paasee at enhver Profession i enhver Ting opfylder sin Pligt. *Rector* omvexles hver Aar, en Drømmere og Nathue med en kraftig og driftig Mand, og altsaa udrettes intet i Sammenhæng. Dr. Jansons Plan angriber indgroede Fordomme og Misbrug, Misbrug som Egennyttens af al Magt vil fegte for, og hvorledes skal dette udføres uden Kongen sætter en Mand til at giøre dette, om hvem han med Vished veed, han vil stride ærlig for den gode Sag, og denne Mand maae *Prokanzellerius* være. Han maa være en Middel-Ting mellem *Patronus* og Universitetet, som *Patronus* er en Middelting mellem Universitetet og Kongen.

Og dette bør jeg nu ærlig sige, min Pligt, Troeskab og Kierlighed for vor Prinds, mit Venskab for Dem Ven byder mig at sige det: dersom ingen Prokanzler bliver udnævnt den Samme Dag, da Planen bliver approberet, saa vilde jeg heller ønske den aldrig var forfattet; thi da fremkommer intet uden Forstyrrelse, og de som ikke ere ærlige mod vor Prinds og Land ville glæde sig. Da vilde det gamle Minister-Kneb skjønt under forandrede Omstændigheder viise sig, man lod nemlig alt gaae saa galt det kunde, at det tilsist maatte hede dette var ikke rigtig anlagt, og nu maae den guddommelige *Cramer* giøre alt klogt, og saa har vi da der en *Canzler*, det sig Gud maae forbarme.

Hans Kongelige Høyhed har befalet Planen forestilt, og intet er for hans Tilfredshed og Glæde af Verket vigtigere end at han har en ærlig Mand til at udføre det, en

Mand han kan forlade sig paa, hvis umiddelbare Ære be-roer paa Sagens lykkelige Drift og Fremgang — den Mand er *Janson* — og vort *Universitet* og heele litterariske Cirkel eyer ingen, fordomfrie, uegennyttig, ærlig, driftig, og af saa uindskrænket Agtelse over begge Rigerne som Han.

Lad nu Avind sige, at *Janson* har gjort Planen for at blive *Procanzler* — hvad siger det? Manden skal gjøre Gierningen til Ære for sig og Landet, til Udødelighed og Glæde for vor Behersker, og Avind skal da vel tie.

Men han kan ikke søge den Værdighed, og han søger den ikke. Kongen maae paa Grund af den indgivne Plan, erklære, at han selv bør udføre den, og derfor er beskikket til dette Embede, og dette maae efter min Formeening skee paa eengang for at undgaae Qvaklerier, som fra Øster og Vester vil komme i Tusind Tal.

Lad os kun erindre at den forrige Studerings-Plan har store og talrige Forfægtere, der stride for den, som for Ære og Gods, Luxdorff den ærlige Mand, men i dette Stykke forblindet, Balle, som giver Liv og Siel paa at dette heele Glosekram er absolut nødvendigt i denne bedste Verden, Horneman, hvis heele litterariske Fortieneste og Lykke grunder sig paa *Excerpter* af *Mangæi Philo*, disse og flere og det almechtige Kansalie *Collegium* ville stride som Helte mod disse nye Ting, og ved Gud, jeg taler af mit Hiertes fuldeste Overbeviisning, der kommer intet nyttigt af alt dette Foretagende, dersom der ey sættes en *Procanzler*, og dersom denne ey er den rette Mand, en Mand der bør opoffre enhver anden Hensigt for Landets og Videnskabernes Fremtarv og vor Prindses Ære — og denne Mand er *Janson*. Dette byder Sandhed og fuld Overbeviisning mig at sige.

Med Thott har *Dr. Janson* tælt, han er meget svag, men vil underskrive Planen, naar han faaer den Hjemme. Han har ikke endnu faaet den fra Kanseliet. I Morgen

Kl. 11 seer jeg Deres Høyvelb. efter Aftale paa *Christiansborg*. *Jam vale et ama totum tuum S.*

P. M. I Aftes skrev *Dr. Janson* til Geheime Raad Schack Rathlau, og fremsatte sin Betænkning om det bekiendte Skrifts *Justinus, Celsus* *) o. s. v. Forargelighed og Skade for almindelig Mand, og foreslog følgende Operation.

1) Bogtrykkeren Holm maatte indkaldes for Politie Retten og tilspørges om Forfatterens Navn, som ey kan formodes at ville skiule sig; og dette kan man med al Rimelighed vente at faae ud.

2) Forfatteren forefordres og betydes at som han i almindelighed havde kastet Haan paa den heele Geistlighed, saa havde han og i Besynderlighed skadet ved de bespottelige og forargelige Sætninger han i Verket havde indflikket, hvorfor det skulde paalegges ham selv inden 2 Maaneder paa Tryk at udgive en grundig og tilstrekkelig Giendrivelse af de i Piecen anførte bespottelige Indvendinger, og det i det danske Sprog; eller han, om han ikke vilde eller ikke kunde dette, da maatte vente at blive tiltalt som den der forsættlig havde søgt at forvirre Meenig Mand ved at forhaane offentlig vor Religion, paa en Maade som endnu aldrig før er seet i Dannemark.

Denne Vending vilde jeg dog meddeele Deres Høyvbl. da den er saa tolerant, at Forfatteren intet har at besvære sig over, hans Hensigt med at narre nogle Geistlige frem til at skrive, at han siden kunde gjøre dem latterlige tabes; og enten maae han gjøre klogt hvad han har gjort galt; eller derfor tage hvad Ret er. Naar Kanseliet gav Politie Mesteren slig en Ordre seer jeg ikke det var Afvigelse fra Lands Lov og Ret; men denne heele Handling blev meget legal — og nu vil det komme an paa om Geh. R. Schack R. vil gjøre noget derved, thi da han er Minister,

*) (N. D. Riegels:) Justinus, Celsus, Origines o. s. v. glæde sig over at den danske Geistlighed kan faae Tid til at igjendrive Indvendinger. Kbh. 1785.

og har Jansons Andragelse af Sagen, saa troer jeg altid Forfatteren ikke er en saa farlig Mand, at man ey skulde vove at lade ham føle han staaer under Love.

Endnu eengang om Universitets Sagen. Det gaaer absolut ikke an at Kansellet faaer Lov til at holde den tilbage; Thott er jo dog *Patronus*, og hvorfor faaer han dette ikke efter Befaling? Der er begyndt, og det er kommen for vidt til at der nu kan gaaes tilbage; et heelt stort Parthie som ynder og haandthæver de gamle Galskaber vilde da synge Triumph, Janson blev for sin gode Villie til Latter, og hvad vilde Publikum sige om at Kansellet egenmægtig handle mod Hans Kongl. Høyheds Befaling, og intet bekymrede sig derom? — — — *Jam vero vale et ama totum tuum S.*

P. M. Sagen eller min Ansøgning om Dispensation fra *Examen Theologicum* har da endelig i Gaar været foretaget i Kansellie *Colleg.* og der blev besluttet: det skulde Hans Majestæt forestilles; altsaa kommer det vel til Forestilling paa Fredag; og dette vilde jeg dog sige min Ven, da vi nu har tælt saa meget om dette og ventet paa Enden.

Jeg hører i Gaar omtale en Officier Almer, som skal have været hos Kr. Prindsen formodentlig er det den samme Deres Høybh. kiender; og da glæder det mig, thi han beskrives, som en grundærlig Mand, uden al Svig og Forstillelse, og som en Mand af agtværdige Kundskaber. Han skal have Pension, og bosc paa Landet, have en smuk lille Bogsamling og overhovedet god Læsning. Denne Dom har jeg fra en paalidelig Mand, og da jeg veed det glæder Deres Høyvbl. at Menneskene ere gode, og hvert Beviis derfor er oplivende, saa kunde jeg ikke efterlade at sige det.

Dr. Janson har rigtignok studeret i Göttingen; og *Universitets quæstion* glemmer min Ven ikke.

Celsus, Porphyrius o. s. v. om Geistlighedens *Palinodie* gaacr Janson igieuenem paa nye, og da det siden

Skrivefrigheden er skeet, at det *Theologiske Facultet* har fra Kansellet faaet Ordre at give deres Betænkning om udkomne Skrifter, saa om Leiden des jungen Werther, saa troer han denne Bog kunde *Facultetet* og befales at give sin Betænkning om, thi da kunde paa Grund af denne siden *juridice* forfares med Sagen. I mine Tanker er Bogen afskyelig til almindelig Mands Forførelse og Fordervelse — og nu kunde spørges: er det Staten værdigt at et Menneske skal have 1200 Rd. *) aarlig for at bespotte dens Religion og forderve dens Borgere? *jam vero vale et ama totum tuum S.*

P. M. Jeg har megen Grund til at formode, og det er uden Tvivl vist, at Planen til *Universit.* Forandring i Dag bliver forestillet, og dette vilde jeg endelig have sagt Deres Høyvelbaarenhed, at De kunde i Forveyen underrette Hans Kongelige Høyhed derom.

Hvorledes den bliver forestillet, dette er et andet Spørgsmaal, som jeg naturligvis ikke veed at opløse; men vil kun minde min Ven om følgende:

Skal Comission sættes, og er dette absolut uundgaeligt, saa maae for alle Ting Obeliz, Fris Rotbøl ikke komme der. Dernæst absolut ingen af dem som have siddet i Comissionen over den siste Skoele- og Comunitets Indretning, *hinc sequitur*, at *Luxdorph*, og endnu meget mindre *Bulle*, der have givet os hint bedrovelige Samensurium paa ingen Maade maae komme der, hvilket Hans Kongelige Høyhed for alting maae afvende.

2. Den korteste Maade var, i mine Tanker, at *Dr.* Janson bliver *simpliciter* befalet, paa Grund af at han havde udkastet denne Plan, for det første at indhente alle de til denne omstændeligere Udarbeidelse nødvendige Oplysninger, hvorefter han havde at forfatte en udførligere og i alle Deele fuldstændig Plan for eet og alt, som da kunde leveres til en Comission bestaaende f. Ex. af Geheim.

*) N. D. Riegels fik 1784 ved sin Afsked som Hovmester for Dronning Julianes Pager 1200 Rd. i Pension.

R. Schack Ratl, Carstens, Stampe. Herved vindes Tiid; thi sættes Comission nu, saa vil Bernstorff *proponere Cramer a quo libera nos domine!*

3) kunde Comissionen, om der nu strax endelig skal være een, ikke bestaae af Schack Ratl, Stampe, Carstens allene — disse forstaae Tingene og de tvende have Kraft og Sinds Munterhed.

4) For at intet af de mange Ting og Forandringer, som indløbe ved *Universitetet* til Skade i denne Mellem Tiid skal foretages, og i sær de 4re *Decani* Pladser ikke besættes maatte *Dr. Janson* have Kongelig Befaling at betyde *Faculletet* og *Consistorium* at alt skal indtil videre staae, som det er, da Hans Majestæt vilde en Forbedring i *Universitet* og Skoele Væsen skulde foregaae, og altsaa at forinden intet nyt eller til Forandring maatte foretages.

Dette, som jeg i Hast har maattet henraade, vilde jeg endnu sige Deres Høvybh. *jam vero vale et ama totum tuum S.*

P. M. Den Deel, som jeg er overbeviist om Deres Høyvelbaarenhed tager i mit Vel og Sinds Roelighed, tillader mig ikke at opsætte at meddeele Dem den Nyhed om *Examen Theologicum* som jeg for faae Øyeblikke siden har faaet. Vort dyrebare Kansellie skal paa Grund af *Universitetets favorable* Erklæring om Dispensationen have besluttet ey at ville forhindre den, og formodentlig desangaaende i Gaar giort Forestilling, til Kongens Høyeste Approbation. Altsaa bliver der da Ende paa dette Vrevlerie, og den drabelige Biskop Bloch faaer ikke sin Glæde, som han ønskede.

Fremdeles et Par Ord om *Universitets Sagen*. *Dr. Janson* har i Gaar Aftes taelt med Geheime Raad Stampe — han var ganske vel tilfreds og fortalde,

1) at formodentlig *Etats Raad Schou* *) blev af Kanselliet sendt til Thott for at høre hans Betænkning, da han

*) *Etatsraad Christian Schou*, Deputeret og 1ste Expeditionssekretær i danske Cancellie.

dog er syg og ligger. Dette er nu saa godt, naar kun Schou bringer rigtig Rapport og forstaaer at handle med den gamle og ey oversnakker ham til Pudseerligheder.

2) Vil Gammel Stampe have *Commission* nedsat; og dette er Galskab og ødelegger det heele. Den trættekiære, stolte egenraadige Friis Rotbøl, den ussle Obeliz, som eye Stampes heele Fortroelighed, disse Mænd, som i Fior af al Magt satte sig mod den vigtige Forandring af *qvæstoratet* — disse skulde da, med flere, hvis Egennytte paa det stærkeste kommer i *Collision* med Planen, gjøre et herligt Arbeide — og Resultatet blev at det siste blev værre end det første.

Endnu een Gang vil jeg sige dette: Een Mand maae der være, som har Befaling og Myndighed til at foranstalte alt Planens Udførelse betreffende, som kan indhente alle Vedkommendes Betænkninger, samle dem, og bruge dem til det heeles Fuldkommenhed, og derom give *Patronus* Oplysning, som da tilsist kan forestille Sagen. *Comission* giver O til Resultatet, og værre end Intet: tredobbelt Forstyrrelse.

Men endnu en Nyhed. Cramer kommer næste Uge til Byen — og hvad maae vi ikke frygte heraf? Han kommer, det er vist, og intet skeer uden Aarsag. Grev Reventlou har ellers i Dag til Agent Gyldendahl sagt, at han kommer: altsaa er det upaatvivleligt?

Men hvad om han nu skulde trænge sig ind i Tingene, og bruge Andres Indsigter og Fliid til at qualme med, dette var dog utaaleligt!

Saavit jeg endnu har kundet faae Begreb om en Kongelig Historiograph, saa er det hans væsentlige Pligt at beskrive vort Danske Konge Huuses Historie: derfor begyndte Sl. Schlegel paa den Oldenborgske Stamme — videre skal jeg udspørge hvad mueligt er, om mere derom er at faae at viide. Men Riegels bevare os Gud fra denne afskyelige Person — det er en Skiendsel i Publikum at høre hvor han praler af at være stor Mand og hvor det heele Publikum frygter for og gremmer sig over at et saa

foragteligt Menneske skulde have Adgang til vor Frederik — Rigets store og eeneste Haab efter saa megen Jammer.

Et Indfald. I Rom skal der være meget til den danske Historie henhørende, som fra Pavedommets Tiid er did-bragt: Naar det nu blev sagt dette Udyr: Du er endnu ikke dansk Historikus, forstaaer intet deraf; men for de 1200 Rd. skal Du i 6 Aar reyse til Rom, og blive der og opsamle, afskrive, undersøge alt hvad der i Archiver og Manuskripter kan findes den danske Historie (altsaa den Norske med) betræffende, saa vel i Hensigt til enkelte Begivenheder og Familier, som i sær i Hensigt til Kongerne og den hecle Stat. Ved Hiemkomsten vil det erfares hvorvit Du er værdig til det ansøgte Embede, og til den Tiid skal det henstaae.

Nu gik vel de 1200 Rd. ud af Landet; men et slikt skadeligt Kreatur var da og borte — og man vandt den gyldne Tiid, der er saa saare vigtig. Paa Mandag har jeg den Ære at tale med min Ven, *interim vale et amatum tuum S.*

P. M. Det er i Gaar bleven sagt at Prinds Frederik med Gemahlinde skulde have Befaling at reyse lige til Jægers Priis ved Hiemkomsten *). Dette har jeg ikke kundet troe; imidlertid er derom intet videre at sige, derom saadant allerede skulde være skeet. Er det derimod ikke skeet, saa troer jeg man bør ønske at saadant ikke

*) Arveprindsens Reise til det preussiske Hof vakte en Del Opsigt og Omtale: I et Brev af ¹⁵/₈ 85 (i Manuskriptsamlingen 37. D.) siger Riegels, som plejede Venskab med den preussiske Minister Grev Rohde: Preussen forbinder sig med Sverig mod os. Prinds Frederichs Ankomst til Berlin er i et meget kritisk Øieblik for os. Juliane Marie vinder Parti, er ikke hadet af Folket. I et senere ²⁰/₈: Grev Rohde er nok ikke saa uskyldig i la tracasserie de la reine som han vil giøre sig. Greven (Rohde) synes at tro, at Mad. Rosencrone og Mons. Guldberg føre en intim Correspondence med Berlin, den første især med Mad. Viereck, den anden sender I. M. sorte Relationer til Dronningen af Preussen. I et Brev af ²¹/₈ 85 spørger

skeede, da jeg for min Deel ikke begriber hvorledes det skulde bestaae med den Naade og Finhed, som vor dyrebare Prinds hidentil stedse har iagttaget, og vilde ikke giøre nogen god Virkning i Publikum. Hidentil har Folk anseet dette Skrit af Pr. Frederik som ubetænksomt og enfoldigt, har troet det aldrig kunde blive vel optaget; men har tillige troet det vilde blive undskyldt da denne Herre ey kunde formodes at forstaae det bedre; Skulde derimod noget skee hvorved han umiddelbar folde ubehagelige Følger af dette Skrit, saa blev han strax, naturligviis paa sin Maade *persona miserabilis*, og havde een Deel Stemmer for sig. Politice klogt var det vel ey heller, at røre noget ved den Sag just for det Hofs Skyld, han er reyst til, og hvor der siges, *incredibile dictu*, han en heel Dag skal have underholdt sig med Kongen, eller Kongen underholdt sig med ham.

Hvor om Alting er, troer jeg det klogeste var, at lade som man ey agtede denne Reyse nogen Opmerksomhed værd, og da ved Leylighed paa en fin Maade give tilkiende, at det dog havde været bedre om den havde været ugiort.

Maaskee er alt dette jeg her siger overflødig, og jeg troer selv det er saa; men da jeg dog nu cengang har giort mig det til Lov og Pligt, at sige Deres Høyvelb. mine Tanker, over det jeg paa nogen Maade kan troe fortienet Deres Opmerksomhed, saa vilde jeg dog og sige dette, da jeg troer det, for Følgernes Skyld er intet mindre end uvigtigt, hvorledes der i dette Tilfælde bliver handlet. Det

D. Biehl: Hvem er Forfatteren af det jeg havde i Gaar? Var Bern: Navn skrevel rigtig, saa havde jeg af mange Aarsager troed, at det var ham, men hvem det end er, saa er jeg eenig med ham, at Pr. Fr. burde bringes til at fortryde sin Formastelse. Det bliver vist ikke godt før. Sees der idelig igjen nem Fingre med ham, saa bilder han sig tilsidst ind, at man er bange for ham, og bliver da alt værre og værre, i det mindste synes mig, at hans Forhold gjør ham uværdig til at sætte sin Fod mere i Statsraadet, og lad saa hans Fru Moder see til hvor hun faaer sig en anden Spion. /

heele kloge Publikum har allerede dømt i Sagen, og Dommen er ikke til den Reysendes Fordeel; nu, hos Overdommeren, som dømmer uden Appel, skal der være Naade og Mildhed, saa længe den kan bestaae med Klogskab; og dette er uden Tvivl Tilfældet nu; Tiid og Omstændigheder vil nok fremdeles lære hvad der herefter bør gøres, men en god Gierning taber ofte meget ved det den ey gøres i beleylig Tiid.

Et andet Rygte, som og løber om, skjønt af mindre Vigtighed maae jeg og omtale, og dette er, at Dr. Bastholms Plan til *Liturgiet* skulde indføres i Slots Kirken. Dette var nu Galskab; men Bastholm kunde gierne være forfængelig nok til at ønske det, og Numsen ueftertænsom nok til at ville det, og derfor bør jeg ogsaa vende min Vens Opmerksomhed paa denne Sag.

Først maae ikke Guds-Tienesten i Slots-Kirken være saa sær og afstikkende, at almindelig Mand, der som oftest tager Skallen for Kiernen, derved skulde fristes til at troe Hoffet havde faaet sig en anden Religion end de andre Danske Christne. Dernæst ere de Ting, som for det første virkelig kunde behøve at forandres heel faa, og altsaa maa derved bruges Valg og Forsigtighed. Endelig bør Bastholm ikke være Pave iblant os, og ved blotte Magtsprog, hvormed han mere forsvarer sine Særheder end med Grunde, paanode tænkende Christne, Skikke og Sandseligheder, som ikke holde Prøve for den Tænkende Fornuft. Adskilligt i hans Forsøg røber saa megen Ukyndighed i den theologiske Litteratur, f. Ex. alt det Snak om de tie Bud Ord og Mose Lov, at det var en Skam for Fremmede, om sligt skulde, som Troes Artikke antages i Dannemark. Overhoved, hvad skulde vel Mennesket blive bedre, frommere, dydigere ved alt dette Spilfægterier med Knælen o. s. v. dertil blive de dog ogsaa vante, og hvor mange smukke Kierligheds Handeler ere ikke ved de Katholskes Knæfald blevne anlagte og fremdrevne? Ceremoniernes Multiplikation er den rene Vey til Barbarie, det lærer Historien os, og Bastholm maa sige om sin Menneske-

Kundskab hvad han vil, saa er Erfarenhed og Historie Vidne mod ham.

Hermed vilde jeg ikke have sagt, at ingen Ting trænger til Forandring, og at der intet er, som bør forandres — dette var Absurditet — Men jeg bør ønske, at der gaaes frem med Varsomhed og Overleg bruges, at ikke een Mands Stemme bør være afgjørende, og at Hoffet, som det heele foreenede Folks Øyne er henvendt paa, maatte gjøre noget overiilet Skrit, som siden skulde fortrydes. Forresten er det allerede en Tiid siden, at *Dr. Janson* har tilbudet Bastholm at han vilde *conferere* med ham om de Forandringer, som for det første i Gudstienesten ved Hoffet kunde agtes tienlige og nødvendige; hertil lod han dengang at være tilbøuelig; men da *Janson* ved samme Leylighed sagde ham, at han ey kunde biefalde hans heele Plan, saa var dette formodentlig mod hans Infalibillitet, og siden er derom intet videre taelt. *Jam vero vale et ama totum tuum S.*

Den 20de August 85.

P. M. At det er mueligt at glemme sig selv, i det mindste for en Tiid lang at tabe sin Selvbevisthed, dette have Philosopherne længe vidst; men at De Ven, nogensinde skulde komme saaledes ud af mine Tanker, at jeg ikke, i det mindste nogle Gange om Dagen havde Dem for Øye, dette vilde end ikke da skee naar jeg glemte mig selv; saa fast hænger min Siel ved Dem, og saa uudslettelig er Deres Billede hos mig, at jeg selv phantaserende vilde phantasere om Dem. Naar jeg altsaa anvender disse Øyeblikke til at tale med Dem igien, og hidsætter en og anden Tanke, som jeg falder paa den, da er det deels fordi jeg føler, jeg ikke kan anvende denne Time nyttigere end til at tænke med min Ven, deels fordi jeg absolut ikke anderledes kan anvende den, saa længe jeg seer Muelighed i at tilbringe den i en saa elsket Vens Selskab. Først altsaa vil jeg fortælle at jeg heel og holden, paa en Vognstang nær, som en forhærdet Vognmand synderbrød,

kom til Weyle i Gaar Aftes. Dette, fordi jeg veed det glæder Dem, at jeg kom lykkelig frem. Men nogle Rariteter, jeg saae paa Veyen ere alt for kostelige til at jeg kan fortie dem. Altsaa et lille Stykke om nogle underlige Grenaderer i Odense. Prinds Frederik skulde just komme did i Søndags Eftermiddag, som jeg reyste derigiennem. Nu var heele Byen i Bevægelse, Borgerskabet samlet med Gevær o. s. v. Min Vogmand fortalde mig, at paa Udreysen havde de ikke giort nogen Hoytidelighed, men de frygtede derfor at blive anklagede i Kiøbenhavn, og nu skulde ret alt gaae herligt til. Blant disse stolte borgerlige Soldater, faldt mine Øyne paa nogle Grenaderer i grønne Klæder, med ordentlige Huer etc., dette var, som mig blev sagt, Unge Karle, Haandverks Svende o. s. v. som havde bekostet sig denne ziirlige Dragt. Men det deyligste af dette Syn vare Knebels-Barter, som de med Staal-traad havde paafæstet — tænk nu engang hvilket frygteligt Syn, omtrent som Hamleths døde Ryttere, der i Slaget med den Engelske Konge vare bundne paa Heste. Lysteligt maatte det have været, at see disse Tingester under Exerceringen falde af; thi med dem laae jo den heele Grenadeer kulkastet. Et andet Syn var der og paa et ridende Kor, hvis Heste vare udpyntede med Ovaster, og som havde en Dreng til at slaae paa Paukere. See, al denne Herlighed fik jeg med paa min Reyse.

Jeg har i Dag skreven til Trondhiem om Efterretningen om N. Klims Udgever, og den skal min Ven sikkert faae; men jeg har forlangt den af General-Krigs-Komissær Monradt og det af Aarsager, som jeg troer min Ven skal biefalde. Først fordi De derved faaer Leylighed til at lære at kiende en af de oprigtigste og agtværdigste Mænd vort Land eyer, dernæst, og dette var mig den vigtigste Grund, fordi jeg veed med Vished at denne Mand, hvor vel han end blev kiendt af Dem, aldrig skulde anmode Dem om nogen Ting, hvorved De kunde sættes i nogen Slags Forlegenhed, derfor betrygger baade hans Karakter og hans Forfatning mig fuldkommen; derimod kunde Nordal, der ogsaa er en

meget agtværdig Mand, og i mange Hensigter fortjener Regeringens Opmerksomhed, maaskee fristes til, nar Leylighed gaves, at yttre Ønsker, som altid ville være at undskylde men, som jeg dog ikke vil at Dr. Høyvelbh. formedelst mig skal være brudt med. Efter bedste Overleg har jeg derfor skreven Monradt til, og fra ham skal De faae al den Oplysning derfra kan have.

Mag. Holstes *) Ansøgning bad jeg Janson spørge Deres Høyvelb. om, og det af den Grund, at han, om dette med Pagerne slaaer Feyl, kunde forsøge paa at søge Colding Rectorat, om den der værende Rector kommer til Trondhiem. Jeg glemte ved siste Samtale at spørge derom, og sandt at sige, saa var min Siel i nogen Bevægelse over det jeg skulde forlade Dem, og altsaa glemte jeg dette og meget andet. Men saa gaaer det. Jeg tænkte ret jeg skulde tale om mange Ting, og nu kom Følelsen af, at denne Samtale var den siste for lang Tiid, og dræbte alle mine Forsætter. Nu, Ven, vore Aander skulle handle med hinanden, hvad vi ey nærværende kunne, og som det vil komme til at staae i Dagenes Krønike, at Bülow var den første Mand ved et Hof, og i hans Stilling, som fortiente at have sande Venner, saa vil det tillige ikke blive ubemerket, til Menneskehedens Ære, at han havde Venner, der folde de skyldede ham Alt. Saa eyer De Jansons heele Siel, og den Mand kan være Dem til adskillig Nytte og Oplysning, da han har Indsigter, Erfarenhed, og Oprigtighed, som Bülow selv. Monradt skulde i Alt hvad Sæe-Étatens Oekonomie o. s. v. angaaer være en herlig Mand for Prindsen og min Ven, og jeg har saaledes stemt ham for Dem, at de neppe skulde kunde ønske noget mere. Jeg veed hvor gavnlig han kan være; men han maae drages ned, og De skulde have en herlig Konsulent i ham. Mit Ønske er at De kunde have en paalidelig Mand i hvert Fag, som De kunde betroe sig til, og dette kan tildeels erholdes, saa vanskeligt, som det synes.

*) Mag. Holst var Conrektor i Trondhjem.

Wiehe har, naar dette indløber, enten allerede tælt med min Ven eller han paa Fredag Eftermiddag melder sig; thi da meente han at have det om Annuiteterne udarbejdet. De kan opgive ham hvilkesomhelst Spørgsmaale De ønsker besvarede og han udarbejder det med Fornøyselse; thi det er saa denne Synderlige Mands Natur, at han ved en venskabelig Begiering og ved Haab om at skaffe Nytte kan bringes til det, som ingen Fordeel var i Stand til at formaae ham til.

Abildgaard *) maae jeg endnu engang bede Dem vogte sig for, og omgaaes med mistroisk Forsigtighed. Jeg taelde ey med ham før min Afreyse og han er mig neppe god; men det faaer ikke hielpe. Man kan høre enhver Mand, men troe hvem man bør. Ved denne Leylighed maae jeg dog fortælle min Ven noget, hvorom de vist smiler til mig, og maaskee bliver lidt mistænkelig over min Philosophie; men Vennen vil dog altid undskylde Philosophens smaae Sværmerier. Jeg drømmer fast aldrig, sover trygt som den trætte altid gjør; men naar jeg drømmer er det i Dagningen, og gierne synderlige Drømme; altsaa omtrent for tre Uger siden syntes mig jeg stoed øverst paa en Bakke, som den ved Frederiksberg Slot. De Ven havde jeg med at giøre, men om vi begge stoede der, eller De gik bort, det kunde jeg selv strax om Morgenen ikke erindre. Neden for Bakken falder et Dyr mig i Øyne, som var sort og hvid Spettet; men laae sammenrullet saa jeg ey kiendte det, og gik uden videre Betænkning ned mod det. Nu reyser det sig, og er en Slange, som gjør adskillige, skiont langsomme Vendinger for at faae fat paa mig; men jeg snoede mig op paa Toppen, og Slange og Bakke forsvandt. Nu er det vlst at Sielen i Drømme, som nærme sig Vaagenhedens Tilstand seer klarere, og kombinerer lættre Ideer, som i den Vaagne Tilstand ere umerkelige, formedelst Tankernes Adspredelse meilem flere Gienstande. Enten jeg eller min Ven vare Hovedobjektet

*) Om her menes Maleren Niels eller Veterinæren P. Christian, kan jeg ikke afgjøre. Begge vare nøje kjendte med Bülow.

i Drommen er mig umueligt at sige; men nogen Sandhed ligger dog deri, og jeg vilde dog til Moerskab sige min Ven denne Phantasie, maaskee kunde der dog og være noget advarende selv i Phantasier.

Ved denne Leylighed maae jeg dog sige min Ven end een Sandhed, som jeg veed vil være Dem behagelig, og som De bør viide, da jeg har stundum merket, De har ikke tænkt saa ganske rigtig i det Stykke, og jeg har Grund til at troe, Mennesker for at røve nogle Øyeblikke af Deres Livs Glæde har biebragt eller vildet biebringe Dem andre Tanker. Saa f. Ex. den Relation Abildgaard bragte dem om Rygtet, som vilde, at De skulde have *subscriberet* paa *Annuiteter*. Min Ven maae altsaa viide, og som for vor Gud taler jeg dette efter min Erfaring, at De har det Danske og Norske Publikums Agt og Kierlighed i den Grad, som ingen i Deres Stilling har havt den. At nogle ere misundelige, og det er just af de fornemme Folk, som frygte at finde formedelst Dem Hindring i egennyttige Hensigter, dette er kun til at lee til; kun at man er opmærksom, og agter paa enhver Bevægelse fra enhver Kant. Jeg veed vel, at min Ven for sin egen Person kan være ligegyldig ved enhver Forandring; men for Landets Vel, for vor Prindses Ære og Lykke kan det ikke være ligegyldig, hvo der staaer nær ved ham, og da De elsker Deres Fædreland og Prinds saa høyt, som De elsker det, saa bør De for deres Skyld ville det, som De for Deres egen Roelighed ikke skulde ville. *Vox populi est vox Dei*, og den er for Dem Ven. Gaae kun uforrykket frem med den Sindige Forsigtighed de hidetil har brugt, og herlige Frugter skal De høste af Deres Bestræbelser.

En Ting, som mangfoldige ere nysgierrige for at viide, som De selv klogelig skiuler og efter mine Tanker de første Aaringer endnu bør blive skiult er det Spørgsmaal: hvorvit min Ven kunde have nogen Indflydelse i Regierings Sager. Jeg har stedse svaret: Bülow ønsker at Prindsen skal forhverve sig den mueligste Kundskab om Alt, og saaledes sættes i Stand til selv at herske; men

forresten gaaer alt den *Collegiale* Tour. Hermed ere da Menneskene vel tilfreds; de troer dog vel hvad de vil; men Bestyrkelse for den modsatte Meening bør de ey have før Tiid er; og den er, som jeg troer, endnu ikke kommen. Budendik *) har de og megen Præk om, og han er, uden Tvivl, uklog nok til at ville Folk skal troe, han er en vigtig Mand. Nu dette forarge de sig over og hans Sammenhæng med Riegelsen har gjort ham fast til et *odium publicum*. Dette alt siger jeg min Ven, da jeg føler jeg bør sige det, og er tillige overbeviist om at det ikke vil fortryde Dem at see dette hensat af mig.

Glem ikke at skrive Rothe til om Annuiteter, jeg længes inderlig efter at høre han har svaret Dem **), og troer ufejlbarlig han gjør det; og faaer sin Forstand igien. Og nu min Ven lev vel, naar jeg paa Løverdag den 1ste October er kommen hjem fra Ribe faaer De atter en Epistel; nu skal jeg skrive Ordinations Præken. *Jam vero iterum vale et ama totum tuum S.*

(Vejle) d. 20. Sept. 85.

P. M. Da jeg nu er kommen tilbage fra Ordinationen i Ribe, saa maae mit første Arbeide være at tale med en mig saa kier Ven, som Deres Høyvelbaarenhed er mig, og endnu eengang bevidne Dem hvor varmt jeg føler hvad jeg skylder Dem for denne ønskelige Forandring i min Forfatning. Biskop Bloch ***) viiste mig al muelig Høflighed, og vi kom paa det bedste i alle Deele overeens. Jeg troer Manden er en ærlig Mand; og har han end stundum været noget heftig, saa har og, som jeg hører her, de gode Geistlige ofte prøvet hans Taalmodighed. Ordinations Dagen prædikede jeg, og som en Følge af min forrige militær Tieneste, havde jeg det heele Regiments Officerer blant mine Tilhørere. Jeg var og et par Gange

*) Kronprindsens Kammertjener. D. Biehl i et Brev ²⁵/_s 85 frygter ogsaa Bodendick og Riegels.

**) Fra Rothe findes efter 5 Maaneders Afbrydelse et Brev ¹/₁₀ 85.

***) Tonne Bloch blev 1786 Biskop i Fyen, † 1803.

inviteret til Deres sluttede Spise Selskab, hvor jeg var og havde virkelig Fornøjelse over at bemærke, at Menneskene ansaae mig endnu som Deres Mand. Men nu bør jeg gjøre min Ven rede for hvad jeg har lært paa denne Tour. Først altsaa om Mennesker.

Stifts Provsten, *Dr. Middelboe* *), fandt jeg at være en særdeles artig og god Mand, af solide Studeringer, hvorfor han og forhen var mig bekiendt; og hvad litterarisk Omgang angaaer da ønskede jeg at have ham og Biskop Bloch saa nær at jeg daglig kunde tale med dem. Dog dette Ønske er *contradictorisk*, da det ikke kan blive mueligt at vi tre skulde kunne sandes i een Bye. En ung Mand, Magister Lisberg, som blev tillige med mig ordineret til Residerende Kapellan i Ribe bør jeg og nævne: et opvakt Hoved, gode Studeringer og en aaben god Karakter fandt jeg hos denne Mand, og Geheime R. Schack Rathlou vil vist have Glæde af den Opmerksomhed han har undt Manden; thi jeg fik ud af ham, at han just havde holdt sig til ham. Stiftamtmand Urne *) talde jeg kun kort med, dog siste Gang noget længere. Der blev taelt om de jyske Kiøbstæder og deres usle Tilstand. Manden var noget tilbageholdende, dog meget galant, og har almindelig Roes, saavit jeg endnu har hørt i disse Egne. Saameget om Menneskene i Ribe.

Byen selv har en ulystig Beliggenhed, og den er, som de andre Kiøbstæder meget aftaget. En Grund angav man mig, at være den forhøyede Afgift, som Hollænderne har lagt paa Staldøxens Indførelse. Tilforn bleve mange Skibsladninger aarlig udskibede fra Ribe til Holland, og Kiøbmændene vandt store Penge derved; nu derimod kan de ey drive denne Handel, da den, af ovenanførte Grund, er uden Fordeel. De Familier, som endnu har nogen For-

*) Stephan Middelboe døde som Biskop i Ribe 1811.

***) Urne havde været hos Kronprindsen som første Kammerjunker før Bülow, men blev tidlig fjernet. Af ham 12 Breve til Bülow i Manuskriptsamlingen 86. D. fra 1788—90.

mue, ansees tildeels for at have den fra denne Handels Green. For Reysende er der bedrøvelig Anstalt. Et eeneste Huus modtager Fremmede, og det er saa knap, at tvende Værelser ovenpaa er al Huusets Leylighed, og det eene var endog fuldt af Røg bestandig. Grunden maae være, at Byen ikke jevnlig besøges af Fremmede, og ingen altsaa kan agte det Umagen værdt at indrette Logementer. Fisk var der ikke at faae i al den Tiid jeg var der, som de klagede over at Fisken var gaaet bort. Hvor jeg spiste, maatte Menneskene, for dog at have Fisk, give af den norske tørre Fisk. Det samme traf ind forrige Gang jeg var i Veile; hvor ogsaa Fiskeriet er aftaget, skiont der dog altid er nogen, f. Ex. i denne Tiid.

I Colding besøgte jeg Sporon *), og var hos ham een Aften. Om nærværende Ting blev intet tælt; men jeg hørte saameget af hans Ideer om Norge, dem han aldrig forhen ærlig har sagt mig, at jeg ved mig selv takkede Gud, at han i Tiide kom bort fra vor Prinds, inden han kunde biebringe ham disse Ideer, der ere grundede paa Mangel af Kundskab om Land og Folk, og aldeles stridige mod al sund Politik. Resultatet af dem blev denne trostelige Sandhed: at Dannemark har ingen Nytte af Norge, og vilde endog uden Forbindelse med det have været mægtigere og lykkeligere end det er. Min Paastand derimod kiender min Ven er denne: Dannemark, uden Norge, havde været bankerot ved sin styge Underbalanse i Handelen, som Norge allene ved sit Overskud, raader Bod paa; og Dannemark og Norge kan sat i indbyrdes rigtigt Forhold blive en vældig Stat.

Paa denne Tour har jeg ad tvende Veye beseet endeel af de her værende Heder. Rigtig nok har den store Ranbøl Hede været opdyrket, jeg selv saa eendeel Spor deraf, og hørte af Bonden, der kiørte for mig, at derom ere mange Merker. Der skal endog findes Tegn til Byg-

*) B. G. Sporon, Kronprindsens Lærer, fik Exspectance paa Kolding Amt; blev Amtmand 1793+1796.

ninger hist og her, hvor der ved Rydning er funden Grundstene af Huuse, dog er det *factum* ikke paa Ranbøl Hede, men nærmere Ribe, hvor Manden, som kørte for mig, sagde selv at have fundet slige Rudera og deraf sluttede, at Landet havde forhen været stærkere bebyggt.

Saameget er ellers vist nok, at just ikke alle Stæder ville lade sig dyrke. Hvor Lyngen er størst, der skal være den bedste Jord, men hvor den er neppe af en Haandbreds Høyde, der er Jorden ubrugelig, og frembringer neppe et Græs Straae. Sommesteds staaer Lyngen tynt, og adspredt, og en vis Græsart, som Bonden sagde mig vidnede om god Jord, havde skiult Bunden, og af sli Grund saae jeg betydelige Strækninger. I et Hede Stykke saa jeg Skov, men denne groede paa en lang Bakkestrekning; da nogle Træer, som stoede paa Slætten vare svage, og table sig tilsist i Hede. Naale Skov troer jeg endnu man maatte forsøge at opelske, og dermed *simpli- citer* følge Naturen. Henkaste Gran eller Fyrre Frøet mellem Lyngen, hvor den stoed høy. Analogisk at slutte vilde nu Frøet, som havde Lye af Lyngen, slaae Rødder og voxer op, og ved sin Vext dræbte det da Lyngen, som Naale Skoven i Norge dræber Løv-Skoven, og som Eg og Bog her dræber Underskoven, i hvis Skygge de opvoxer. I dette Herred, hvor jeg nu er, er adskillige Præster, som have Hede-Egn, jeg skal faae Dem til at gjøre dette Forsøg, og faae fra Norge Frøe, som kan ud- kastes, og der spildes da ey mere end den Umage, om det skulde slaae Feyl.

Handelens Tilstand her i Veile er jammerlig. Da jeg nu kom hid var der ikke en Skieppe Rug at faae tilkiøbs, og almindelig Maud var i stor Jammer for Brød. I Kolding, hvor jeg paa min Giennem-Reyse, vilde have kiøbt Rug, kunde heller intet bekommes. Er det ikke Handels Mænd, hvoraf disse Kiøbstæder kunne være stolte?

Paa Søndag 8te Dage eller den 16de October bliver jeg indsat af Provsten og holder da min Indtrædelses Prædiken, og da gaaer Arbeidet and, og jeg kommer da og i

Roe, forsaavit jeg indskrænket i tvende Værelser kan have Roelighed. Ingen Huuse er her *pro tempore* at faae tilkiøbs og Priserne ere overdrevne, da alt er opfyldt med Folk.

Wiehe har skrevet mig til, han har taelt med min Ven, og af hans Brev seer jeg klarlig han er med Legem og Siel Deres Mand. Jeg er overbeviist om De skal kunne faae adskillige vigtige Bemærkninger *) fra ham; men da han ingen stærk Mand er, saa maae De bruge Tiden og det uvisse Liv; thi jeg frygter meget hans Liv hænger ved en Spindelvæv.

Jeg ønsker, saa inderlig Ven, at De maae faae al den Kundskab om enhver Tings sande Natur, som en Dødelig kan faae, og derfor erindrer jeg just dette. Lad mig ved Leylighed viide, om de har hørt noget til Rothe **). Skriver De ham til, da svarer han upaatvivlelig, og gjorde han det ikke, som han vist nok gjør, da skulde jeg fristes til at hade ham. Og nu lev stedse vel elskede Ven, og elsk stedse Deres uindskrænket hengivne S.

(Vejle) d- 3. Octbr. 85.

P. M. Den merkværdige Lyttichau paa Aakier har uden Tvivl i disse Dage indgivet i Kauseliet en Klage over sine Bønder, der er af det besynderligste Slags, og hvis sande Undersøgelse og Sammenhæng uden Tvivl fortjener alvorlig Opmerksomhed. Hans Broder her, der eyer Grundet, har, efter Broderens Skrivelse til ham fortaelt

*) At Bülow benyttede sig af Wiehe, sees af Manuskriptsamlingen, hvor der findes Betænkninger af ham mange Steder, som Nr. 66, b. 4. 66. 8. 75 A 4. C 3-6. D, 5. E 2. F 4. 5. 83. C. 18, o. s. v.

***) I et Brev ^{17/10} 84 opfordrer D. Biehl til Forsigtighed men dog til at vedblive med Correspondance med T. Rothe. De er, skriver hun, i den Forfatning, hvori De kan nytte enhver Mening og Betænkninger; men De bør noie prøve dem førend De gjør dem til Deres, og naar Hensigten de gives dem i, er god og uegennyttig, saa bør De endog betale dem med Tak, om endskiønt de forkaster dem.

Sagen, saaledes, som jeg nu skal fortælle den for min Ven, og De vil da selv domme, hvorvit Sagen bør med Alvorlighed undersøges, og hvorvit Lyttichau har handlet, som en honett Mand.

Lyttichau har af Moradser og andensteds fra af Mudder og deslige, samlet en Dynge eller Quantum af 3000 Læs, som han beordrer sine Bønder til at indkiøre i sin Modding paa Gaarden; og dette gjorde Bønderne. Siden efter beordrer han dem til at udkiøre dette igien og bestemmer Dagen dertil. Bønderne mødte, men uden Vogne, og forlange at tale med Lyttichau. De forestille ham da, at Forordningen befalede at de skulde udkiøre Gødselen; men ikke kiøre dobbelt ind og ud; og derfor ansaae de det ey for deres Pligt, at udkiøre det ovennævnte, da dette blev en Kiørsel af 6000 Læs. Lyttichau forestiller dem, at de forstode ey Forordningen, siger Kiørselen skulde bie til en anden Dag, og imidlertid vilde han give dem et Udtog af Forordningen, hvor de skulde see at det saa var rigtigt. Dette Udtog gjør han da paa sin Maneer, Bønderne fik det og læste det, og da der stoed at de saaledes skulde kiøre, saa troede de Alt var Ret, og indfandt sig efter Ordre, og kiørde hvad befalet blev, og skulde man nu ey troe den Sag var til Ende? Men Lyttichau*) har havt en anden Troe. Da alt var giort, skal han have skreven en haard Klage til Kansellet over Bønderne, have beskyldt dem for at have Rebelleret o. s. v. og den skal nu være i Kiøbenhavn. Er nu Sagen saaledes, som den her er anført, hvilket vilde komme and paa en upartisk Undersøgelse, saa bliver det første Spørgsmaal om Lyttichau har Ret i sin Paastand, og om han har *extraheret* Forordningen rigtig,

*) Kammerherre Grev Lyttichau til Aakier maae have været en stridbar Herre. I Manuskriptsamlingen 77 B z findes af ham Klage til Kongen (²²/₃ 84) i Anledning af en Cabinetsordre angaaende Mishandling af Gritsch. 77. F 7. Klage til Kongen (²⁶/₉ 92) over at Cancelliet, efter at han har forladt Landet, har berøvet ham jus vocandi. 70 B 5. I Anledning af Stridigheden mellem Lüttichau og Colbjørnsen.

dernæst om ikke Bønderne havde Ret til at spørge sig for, da man dog af Udfaldet seer at de ikke vare eller vilde være ulydige mod Kongens Villie; endelig hvorledes Lyttichau bør ansees for hans Klage, naar den er ubeføyet. Dette vilde jeg dog sige Deres Høyvelbaarenhed, da intet Midel er kraftigere til at forhverve vor dyrebare Prinds Folkets Tillid og Kierlighed end naar Ret skeer i Landet; men hvor Overmand trætter med Undermand, der kan saa læt de svagere komme til at lide. Umiddelbar fra Lyttichau her, har jeg ikke Sagen; men han har fortalt den til Andre og de igien til mig, som den i disse Dage her almindelig omtales.

Et Rygte, som her omløber, maae jeg og benævne. Man snakker om at endnu tvende Kavallerie Regimenter skal *reduceres*, og det efter General Huths Forslag, paa Grund af at Danmark ikke behøver saa stort Rytterie. Men det bør dog erindres at kan skiont Øerne forsvares med vor Flaade, saa hænger dog Jydland sammen med det faste Land, og behøver altsaa andet Forsvar, Infanterie kan man i Nødsfald forstærke i en Hast; i det mindste har Infanteristens Afrettelse og Dannelselse mindre Vanskelighed; men ved Rytteriet skal baade Hest og Mand dannes, og dette er hverken Dages eller faae Maaneders Sag. Ved denne Leylighed rinder mig det Spørgsmaal i Tanke, om ikke det er til Skade for Rytteriet, at der af de gevorbnne udsættes frie Folk. Naar Karl og Hest ere i bestandig Bekiendtskab og Arbeid med hinanden, da vedligeholdes og forbedres Færdighederne stedse, og da først opnaaes den fuldkomne Nøyagtighed. Nu derimod ere frie Folkene netop i samme Tilfælde, som de Nationale, de glemme fra det ene Aar til det andet hvad de i en kort Tiid lære, og den udmerkede Færdighed, som de Gevorbnne, blant hvilke de andre skal dannes, bør have opnaaes ikke hverken hos Hest eller Karl. Dette er kun en løs Tanke; men maaskee den var værd at eftertænke noyere. Ja Kassen vinder ved frie Folkene; men opnaaes Hovedhensigten ved dem? dette er et andet Spørgsmaal.

En anden Tanke, da jeg just nu taler om det militære, maae jeg hidsætte. Det er en stor Ulykke for de smaae Kløbstæder, at Garnisonerne eller Indquarteringerne, saa ofte blive forandrede, da dette foraarsager en pludselig og unaturlig Stigen og Falden af Gaardenes Værd, og sættes Indbyggerne i stygge og tunge Bekostninger.

Saa havde de i Horsens først Ryttere i Inquartering, dertil havde de bygt Stalde, og alt var i god Orden. Nu blev Rytterne taget bort, og Fodfolk indlagt; Staldene bleve da ombygte til Baraqver. En føye Tiid efter blev Infanteristerne bortdragne, og Ryttere atter indlagt; men Byrden af denne Omvexling for Borgerne er øyensynlig; og ønskeligt var det, om slig fordervende Forandring for Fremtiden aldrig maatte finde Stæd. Ethvert Knæk Undersaatterne faae er en Plet paa Monarkens Purpur. I Norge er der skeet mange slige Galskaber, skiont af et andet Slags. Saa er Syndenfields et Distrikt, der for Foeringen havde den bedste Beliggenhed til at holde Heste, fra Dragon Lægd forvandlet til Fodfolk Distrikt, uagtet Bønderne nok saa meget bade om, at de maatte vedblive at være Ryttere; og andre med mindre Leylighed til Forage ansatte til Dragoner. Dog dette er nogle Aar tilbage i Tiiden. Ved denne Leylighed erindrer jeg ellers et nydeligt Indfald, jeg har hørt om Eichstedt. En Øe er der ved Trondhiem, som heder Øelandet (dog er det maaskee ingen Øe; men har paa den eene Side ubestigelige Fielde, og paa den anden Side nogle Miile Søvey til Trondhiem) der vilde han absolut have havt Dragoner — og disse havde da kundet manouvriere til stor Glæde for Fiender og Venner ude i den aabne Søb. NB. Folkene ere just gode Søefolk.

Min Ven spurgte mig engang om Schanderborgs Fra-stand herfra; og jeg kan nu sige med Vished, den ligger 7 Miile; Jeg har hørt saameget godt om Amtmand Bülows *)

*) Hans Løvenhielm Bülow f. 1737, † 1803 Johan Bülows ældste Broder.

Karakter, at jeg sikkert troer han maae være min Ven nær beslægtet, og i saa Fald beklager jeg at jeg ikke er ham nærmere. Jeg kunde da paa en Maade have nogen Erstatning for jeg maae savne min Ven. En god Afhandling om de jydskes Heder har jeg i disse Dage læst i Dannemark og Norges oekonomiske Magazin 3die Bind p. 93 til 112 af Thestrup; og min Ven vil finde sig meget vel tilfreds med at læse den, om De ey allerede har læst den. Saa meget har jeg ellers i disse Dage af en Præst, der boer i Hedeegnen hørt, at Hederne i Hensigt til Faare Avlen, endog i nærværende Forfatning, ere meget vigtige. Heele Flokke gaae der Sommeren over og fødes, og den Mand, som paa sin Gaard neppe kunde føde 10 Faar, holder der ofte 60—70. Et Slags kort Lyng, som kaldes her: Faare Lyng giver, naar Kreaturet først er vant dertil, god Næring, og den afhugges med en egen Lee og opbevares til Vinter Føde, saa Bonden kan føde ligesaa mange Faar Vinteren over, som han har Tiid og Folk til at afhugge denne Lyng, og Huus til at bierge det i. Vi have altsaa Hederne dog een Deel af vor jydskes Uld at takke for. Han lovede og at gjøre Forsøg med Gran og Fyreskovs Sæd, som jeg til Sommer skal faae hid, og indhegne et Stykke Land dertil af den til hans Gaard liggende Hede. Maaskee kunde jeg endnu i Foraaret faae nogle Kongler (saa kaldes Gran og Fyrre Frøe Huusene paa Norsk) hid ved Skibs Leylighed fra Frederichsbergs Hauge, og forsøge om de vilde slaae and. Det vilde komme and paa om de der havde faaet deres fulde Modenhed. Nu det var da kun et Forsøg.

Fra Geheime Raad Schack Rathlou, som jeg i forrige Uge ønskede til Lykke med hans Ansættelse som *Patronus Universitatis*, har jeg i Dag faaet et meget opmuntrende Svar; og det er en herlig Sag, at dette nu er kommen i god Gang. Men nu staaer tilbage, at han tillige udnævnes til Præses i General Kirke Inspektions Collegio*);

*) Collegiet bestod af Biskop Balle, Justitsr. Bartholin og Prof. Janson.

thi disse Poster hore uadskillelig sammen, og da først kan og dette *Collegium* faae sin Skik og Gavnlighed. Dette maae min Ven endelig legge Merke til.

Et Ord om Bilsted *). Jeg sagde ham før min Afreyse, at Dr. Høyvelbaarenhed havde rigtig nok faaet hans forseglede Pakke; men havde svaret, at De hverken vilde eller kunde befatte sig med den Sag; og han maatte holde sig til Bernstorff og Schimmelmänn og hvem han ellers herom havde handlet med, da De deri ey kunde indlade sig. Dette skriver jeg til min Vens Efterretning, at De kan viide hvad jeg i dette Fald har givet for Beskeed. *Jam vero vale et ama totum tuum S.*

(Vejle) den 11. Octb. 85.

P. M. Dersom De, elskeligste Ven, har troet, at jeg, som nu en halv Evighed ikke har seet Dem, og dog i heele fiorten Dage ikke skreven Dem til, var kommen lidt af Lave, saa har De havt fuldkommen Ret; thi jeg har havt i al denne Tiid fuldt op af Arbeide og Adspredelser. Den 16de Octb. holdt jeg min Indgangs Prædiken i begge mine Kirker, og fra den Dag til Torsdag Eftermiddag havde jeg Provsten, som var kommen for at indsætte mig, og for andre Forretningers Skyld maatte opholde sig de Dage, hos mig; og dermed gik den Tiid sløyten — dog ikke saa ganske unyttig; thi Provst Clausen er en lærd Mand, og en drabelig Mand, som jeg havde Glæde af at tale med. Nu kom Fredag, da maatte jeg prædike, Løverdags reise til Hornstrup $\frac{3}{4}$ Miil (saa lang er min Sogne Vey) og skrifte; Søndag atter prædike, og derpaa fulgte en forstyrrende Auction, over min Formands Bøger etc., som holdtes i Huuset, hvor jeg boer. Dermed gik Tiiden til Fredag, og Fredag, Løverdags, Søndag atter Prækener og Skrifte Maal og Syge etc. Min Ven vil altsaa af dette mit *curriculum vitæ* see og undskylde, at jeg ikke efter mit Hiertes inderlige Ønske, har kundet tænke og arbeide i denne Tiid i de Ting, som kunde være min Ven

*) Af Jacob Bilsted findes M. S. S. 66. b. 5. Forslag om Finantserne.

til Fornøjelse. Dog glemt dem har jeg ikke i denne Tiid, og de jyske Heder har stedse løbet om i mit Hoved. Jeg er endog kommen dertil, at jeg troer at kunne skaffe min Ven meget godt til Oplysning om dem. Provst Clausen*), jeg før nævnede, boer i Hede Egnen og har boet der 23 Aar, har foruden mange smukke litterariske Kundskaber, meget lagt sig efter det oekonomiske, og ved Samtale merkede jeg han havde tænkt og Samlet, og prøvet cendeel i den Sag. Han lovede mig omstændelig derom at udvikle sine Tanker og dem skal da min Ven faae og saaledes og lære at kiende en brav Mand mere i disse Egne. See Ven, saa har jeg dog i denne Tiid faaet noget vundet.

Men nu en liden Parenthesis om min egen hæderlige Person og Stilling og da maae jeg fortælle min Ven, at dersom jeg var bleven Præst i Veile, og ey havde den Slags Øvelse, jeg har i at tænke og tale, saa blev jeg en Erke-Væver, og et stort Drog her; thi Embeds Forretningerne tillade mig neppe at læse et Bogstav. Tænk engang Ven, tvende Prækener om Ugen at udarbeide, og at holde 3, da jeg om Søndagen maae holde den samme i Annexet, og tillige reyse 1½ Miil i en styg Vey, saa Skriftemaal, Syge, Kirkegangs Koner, Barnedaaber (som til al Lykke ingen Meditation fordrer) Trolovelser, Bryllupper, Parentationer — og hvad som gaaer over alt dette, Sogne Reyser og tre Prækener. Endelig har og Biskoppen faaet ved Kanseliet sat os en Katechet, som ikke kan prædike, saa man ingen Hielp kan have af ham, maae altsaa trælle som et Esel. Men alt dette sammenlagt, og saa Fattigvæsenet til skaffer rigtig Ponitense for den Roelighed og de mange glade Timer jeg nød i min Vens Selskab og Samtale i Kiøbenhavn. Ikke maae min Ven troe jeg er utilfreds og misfornøyet med dette, og derfor siger det; nej saa længe mine Kræfter vil tilstrekke, er det min

*) Manuskriptsamlingen 126. n. N. C. Clausen Provst i Brande om Hedernes nærværende Tilstand og muelige Forbedring. Han døde 1794 som Dr. theol. og Præst i Fredericia.

Lyst, i sær da jeg er vel fornøyet med min Meninghed og den, saavit jeg veed igien med mig. Kun dette vil jeg sige, at jeg i Hensigt til det meget Arbeide i Sammenligning med mit Legems Kræfter just ikke har Grund til at ønske, at blive her længer end nødvendigt er. Saa kan jeg og ikke fra dette lidet og aldeles handelsløse Sted, ingen Efterretninger indsamle, som jeg ønskede dem til min Vens Oplysning. Men hvad kommer der ud af disse evige Flytninger naar Kiøbenhavn og Nærværelsen af min Ven dog er det siste Maal for mine Ønsker. Her er dog og noget at giøre. En Skrivelse fra Kansellet anbefaler at see til at Spinderier kunne blive oprettede. Derpaa begynder jeg tillige med Byefogeden Karøe, en drabelig Mand, nu at arbeide. Huus fattes os; men med nogen Understøttelse af Kongen kan og det skaffes, og tillige Fattig Skoole Væsenet, som er liderligt her, blive bragt i bedre Skik. Kirken er yderlig forfalden, og der maae vi have en Collect til af de andre Kirker; men herom mere, naar først Overslaget over Bekostningerne, som af Bygmesteren nu forfattes, er færdigt. Noget er her altsaa at arbeide med, men Kredsen er for snæver tii at udføre med nogen Held nogen politisk Bespeydelse. Horsens var dertil beleyligere, der er over 30 Skibe, og Handelen altsaa i Drift, den ligger og bedre hen mod Randers, Schanderborg, Aarhus, Viborg, og den indre Deel af Landet, som er af Vigtighed. Sogne Præsten der er nu død, og Kaldet ulige bedre end Veile. Nu bliver *quæstio* — jeg taler ligefrem med min Ven, skulde jeg nogle Aar blive her i Landet, og troer min Ven, jeg til Nytte kunde være her, da var vistnok Horsens et passeligere Stæd, som jeg med Fornøelse gaaer til, naar Kongen befaler det; thi søge det kan jeg ikke. Troer min Ven derimod jeg ved *Vacanse* i Kiøbenhavn, f. Ex. Lemmings Død eller nogen anden, kunde snarere have Haab om at komme did; saa var det bedst at blive her. Dette troer jeg jeg burde sige min Ven og overlader forresten alt til Deres Villie, da jeg altiid vil hvad De Vil, altsaa alt hvorved Deres ædle Hen-

sigter til Hs. Kongelige Høyheds Ære og Statens Vel kan opnaaes.

Jeg kan ikke negte jeg jo er meget nysgierrig for at viide, om min Ven har skrevet Rothe til eller tælt med med ham eller hørt noget fra ham, med toe Ord, Ven, lad mig viide dette. Saa og hvorledes De har fundet sig fornøyet med Wiehe — jeg har nu paa tredie Uge intet hørt fra ham, og frygter hans Gigt har taget ham fat. End Kadet-Akademiet, og Wegners *) Forslag. — Jeg taelde engang og skrev og noget til min Ven, om den Ret, som Proprietærene have til at holde Skifter og Birkedommere — jeg troede den burde afskaffes, og nu er jeg overbeviist om at den er paa mange Stæder skiændig, og vanærende for vort Land.

Ret og Retfærdighed ere jo dog de første Hoved Ting, og Grund Pillere til Statens Ære og Vel; men disse Dommere, Skabninger af **) Jorddrotten — de handle og i et og alt, som hans Hænders Gierning. Det er til Forfærdelse hvad her tales i den Sag. Birkeskriveren skal og bør være forskiellig fra Dommeren; men paa mange Stæder ere de en Person, og nu føres Protokollen, som man vil. Jeg har hørt kloge Folk paastaac, at den Ugudelighed paa Vest Kanten, hvor Strandede berøves, og *simpliciter* myrdes indtil denne Dag, aldrig kan standses saa længe den private Birkedommer, der er en notorisk Skurk, er til, og saalænge private Bir(ke)kammere ere der. Proprietær, og Retten og Bønderne giøre et; men er dette ikke Himmelraabende Ugudelighed? Birke-dommeren paa Baroniet Rysenstein (hvis Eyer Juul er navnkundig af General Fiskalens Aktion mod ham for hans afskyelige mod Strandede udovede Voldsomheder, hvorfor han og for nogle Aar siden i Høyeste Ret blev mulcteret, og nu er han død, og hans Son endnu umyndig) heder Lund, og havde først *contraheret* med Byeskriveren i

*) Generalmajor W. T. v. Wegener var bleven Chef for Land-Kadet Korpset efter Harbou.

***) Der staaer ved Fejlskrift „og“.

Hobroe om at faae hans Tieneste ved Afstaaelse, da han efter skriftlig *Contract* skulde betale noget vist derfor til den gamle. Ansøgningen blev approberet af Kongen, og 8 Dage før Bestallingen blev udfærdiget, fik Lund Efterretning at det havde sin Rigtighed. Hvad gjør han nu, han skriver et andet Brev, som han foreviiser den Gamle, og hvori blev meldet, at Ansøgningen var afslaaet. Den Gamle sagde da det kunde da og maatte derved beroe; men Lund fortalte ham da, at nu var deres *Contract* dog ugyldig og den vilde han have igien. Den Gamle flyede ham den; men hvor bestyrtset blev han ikke, da han følgende Post fik Lunds Bestalling, og nu ved *Contractens* Tilbagelevering saae sig baade skilt ved Embede og ved Erstatning derfor. Den Gamle anddrog da dette for Kansellet, fik det til Probabilitet beviist hvor underfundig Lund havde handlet; og nu blev Resultatet, at Bestallingen blev taget fra Lund igien og kasseret. Denne Mand, som saaledes notorisk er en Skielm, kaldes til Birkedomer af Juul, og Kongen, giennem Kansellet, confirmerer det. Men døm nu selv, Ven, hvorledes denne Karl, der snarere burde klæde en Galge, end et Dommer Sæde, maae pleye Retten; og det i de ulykkelige Strandedes Distrikt. Saa er det og med flere, og er der noget Tilfælde hvor Kongen har Ret til at hæve Privilegier, saa er det upaatvivlelig i en Sag, hvor Liv, Ære og Lykke sættes paa Spil for den fattige Undersaat, den ulykkelige Fremmede.

Den Guds Mand, Kammer Herre Lyttichau paa Grundet (saa kalder jeg ham, da han troer eller vil narre Folk, til at troe det fordi han læser i Huuspostillen hver Søndag Aften, og har taget en Maske paa sig af de Christianfeldske Brødre) kommer jeg nok i en alvorlig Larm med. Under Grundet har i mit Annex ligget en Bye Grønholt kaldet paa 16 Tønder Hartkorn omtrent med 5 Bønder og 2 Huusmænd, og den har Grundet Eyere efterhaanden nedlagt. I Førstningen svarede de Refusion til Præsten for Tienden; siden hørde de op dermed, og Hospitalet her, som har Konge Tienden, faaer da heller intet. Min For-

mand Provst Neuchs*) var fortroelig af Familien, og da der paa Auctionen over Grundet i Fior skeede Protest og Reservation af Hospitals Forstanderne om Hospitalets Tiende, saa taug Neuchs, efter Aftale med Lyttichau, som vilde kiøbe Grundet, og Birkedommeren affeyede Hospitalets Paa-stand med en Eragtning. Imidlertid betalte Lyttichau Provst Neuchs 30 Rdr. aarlig i Offer, som hans afdøde Svigermoder havde betalt, og deri var da en Slags Refusion indbefattet. Nu har Lyttichau nedsat Offeret til 12 Rdr., og fortalt det skal saa være nok, og det maae han gierne giøre, endog tage det rent bort, om han lyster; thi det er ikke min Sag at tage det mindre som Naade, hvor jeg skal have det mere med Ret. Altsaa bliver nu min Paastand, som Præst, og tillige paa de Fattiges Vegne, for Hospitalet, at der skal svares Refusion for denne Bye — og dette vil ikke være efter Lyttichaus Hoved. Formodentlig fordommer han mig som en styg Dievel, men hvad kan jeg derfor.

Han eyer ellers og Thiele, og boer der om Vinteren, fordrer Tilbedelse af enhver Præst; men da jeg veed man maae ey dyrke Afguder, saa bliver der intet af.

Fra Norge har jeg længe intet hørt; dog dette var det siste, at de Nordenfields havde havt god Høst; men dette betyder dog kun lidet, da neppe den halve aarlige Udsæd er lagt. De tydske Aviser fra 17 eller 18 Septbr. skriver at Bastholm skulde være Page Hovmester; er dette nu atter giort om? Ligesaa at Numsen, Giedd(e)**) Nielsen skulde regulere Slots Kirkens Gudstieneste — det vil nok blive et lystigt Reglement — maaskee Meningene er, at Bastholms Plan skal, som den er, udføres; men dette var dog intet mindre end godt; og disse gode Mænds theologiske Indsigter, kan jeg dog heller ikke have stor Troe til. *Jam vero vale et ama totum tuum S.*

(Vejle) d. 1. Novb. 85.

*) H. Henr. Neuchs, Broder til Rektor J. Christ. Neuchs, † 1785.

***) usikkert.

Af et Brev af 8de Nov. 85. — Først altsaa en Idee, om Guds Tienesten i Slots Kirken. Det som gjør den catholske Guds Tieneste interessant og Sieleopløftende for Mængden, er den herlige Foreening af Instrumental og Vocal Musik. Kongen har sit Kapelle, og hvilken herlig Efekt vilde det gjøre, om det geleidede Sangen om Søndagen? tænk paa det Ven! Tilforn har de paa Nyt Aars Dag strax efter Prædiken syngt i Slots Kirken O store Gud vi love dig, geleidet af Pauker og blæsende Instrument, Basuner o. s. v. og da løsnedes tillige Kanonerne rundt om Voldene, efter given Tegn, naar Psalmen begyndtes. Jeg veed ikke om jeg tænker rigtig; men mig synes det var en Skik, som i Kirken er saare opløftende, og udenfor mindte Indbyggerne om, at Kongen tænkte og Lovsang nu hans og deres Gud. Kanoner er en herlig Musik og accompagnere de naar der synges *Te Deum* efter et Feldtslag, hvor dog saamegen Jammer er blandet mellem Glæden, hvorfor ikke og ved den Tak, man yder Gud for et forgangen Aars Velgierninger. — —

Men en Ting, De faaer ikke Roe for mig for jeg faaer at viide om De har hørt noget til Rothe; jeg hartaget Sagen mellem min Ven og ham op til Doms; men jeg fattes endnu deres *ultimatum* for at kunde dømme. Jeg har Grund til at troe, De skulde finde ham høvisk, og havde min Ven ey selv yttret den Idee for mig, at De vilde skrive ham end eengang til, saa havde jeg ey heller taelt videre derom; men da jeg syntes dette Forsæt var godt og min Bülow værdigt, saa er jeg begierlig efter at viide Udfaldet, og i denne kritiske Finanz Tiid kunde dog og det være gavnligt, at see Mandens Ideer.

Et Brev af 10de Nov. 85 handler om en Spindeskoles Oprettelse i Vejle. —

P. M. Hermed sender jeg min Ven den belovede Afhandling om Hederne af Provst Clausen. De vil finde meget godt deri og mine Erindringer derved ere 1) at Nyebyggerne med et maatte gives 50 Aars Friehed for al Afgift,

at de kunde have Tiiden for sig til at høste Frugt af deres Arbeide. 2) At de smaae Udgifter, som Kongen forstrakte dem med til Dyrkningens Begyndelse, maatte være dem skienkede. 3) At Tiende ikke skulde svares før om 25 Aar, og det da i udtærsket Korn.

Den Formodning at Livegenskab og strengt Hoverie skulde være Grund til Hedernes Ødeblivelse vil min Ven ikke finde saa ugrundet. Den forekom mig lidt paradox i Førstningen; men jo mere jeg tænker derpaa des rimeligere, synes mig, bliver den. I det mindste altid en stærk medvirkende Aarsag. Endelig troer jeg 4) at Jordstrekning af 8 Tønder Hartkorns Størrelse maatte anvises hver Kolonist, at de kunde have Haab om anseelig Fordeel i Tiiden af denne Dyrkning. Og dette da om den Sag.

Aviserne have nu nogle Postdage fortalt os at vor Kron Prinds skulde reise til Engeland, og en Forbindelse med en Engelsk Prindsesse være i Gierde. *)

*) Om denne Sag findes Oplysning i Manuskriptsamlingen Nr. 68 II. a — m. Ved Tilbagesendelsen af en Del af disse yttre D. Biehl i et Brev ^{19/1} 86. Her har min Ven sine øvrige anbetroede Papirer igien, med saa megen Fornøjelse, som jeg læste de første, saa krænkende Følelser opvakte de sidste; det er en høyst ubehagelig Forsikring at Vahrenne ere belle et bonne, naar man ikke kan faae dem, og saaledes anseer jeg Sagen. Jeg troer Elliot (den engelske Gesandt) er en ærlig Mand, men troer han virkelig, at politiske Conjuncturer er den største Hinder, saa troer jeg at man skiuler den sandeste for ham, fordi man anseer ham for partisk som Entusiast. Det at man maatte have mere Sikkerhed for Prindsens Caracteer og Tænkemaade gjør mig det til Vished, at den er sværtet, at Finch (Seymour Finch der overbragte Kronprindsen en Jagt fra hans Onkel) har havt en hemmelig Ordre at erkyndige sig om hvad Folket sagde og tænkte, og at hans Beretning ikke har været fordeelagtig. En Engellænder er et stolt Creatur, han troer han maae foredrages allcting, og jeg hørte den Tiid mange sige, at han var høyligen misfornøyet over at det varede saa længe inden Prindsen kom om Bord hos ham. Det var til Ulykke i Exerceer Tiden. Engellændernes Grundsætning er: Vox populi, vox Dei, har han altsaa havt Leylighed til at faae dets raisonnement at høre, saa veed De selv, at det er,

Det siste troer jeg i alle Henseender at være ønskeligt; men Gud bevare baade vor Prinds og Land fra den der omtalte Keyse. Jeg begriber ikke hvorledes noget ærligt Menneske skulde kunne raade Hs. Kongelige Høyhed til slig en Tour, som vilde tilintetgiøre Følgerne af alle hans herlige Bestræbelser fra den 14de April af, og ufejlbarligen lede til at Tingenes Bestyrelse kom i visse Hænder, som hverken Frederik eller hans Folk bør ønske dem i. Fem Miile fra Kristiansborg boer et Hoved, som luurer, og troc mig, Ven, der ere flere der lure. Christian og Frederik bør paa ingen Maade, som Tingene nu staae, skilles ad, og hvo der ønsker, hvo der raader Skilsmisse ved en slig Keyse, saalænge alt er *in statu quo*, den kan, efter min Forstand, ligesaa lidt være en ærlig Mand eller god Borger, som den er god Undersaat, der vil spille sin Fyrstes Krone paa et fremmed Hoved. Jeg overlader det til Dem selv Ven, at overtænke disse Ideer i Deres heele Omfang og Følger, og dom saa, efter Deres uindskrænkede Kierlighed til vor dyrebare Prinds hvad De bør raade ham, og hvor saare vigtigt det er, at De i dette Stykke raader det eeneste gavnlige, raader, ikke at forlade Fader og Folk.

Jeg har ved en synderlig Leylighed faaet nogle Underretninger om Schlangbuschs *) Principer, som gjør ham

at han bryder sig ikke om Andet end Soldaterne, at han piiner og plager dem i det grueligste Veyr, og at det er ham ligemeget om de sætte Liv og Helbred til, naar han kun faaer sin Exercere Lyst styret. Hans haarde Tiltale til Officererne er vel ikke bleven glemt, og dette har dannet et ganske andet Billede end det Elliot havde gjort over ham, og Opsættelsen eller Vægringen ved at indlade sig videre har været Følger af denne Beretning. Alt hvad jeg har sagt er blotte *conclusioner*, som jeg har draget af hvad der blev sagt den Tid Finch var her, og at det just var ved hans Hiemkomst, at man begyndte der at forandre Tonen.

*) Theodor Georg Schlanbusch havde været Kammerpage hos Kronprindsen og blev fjernet ved at sendes som Gesandt til Neapel; han ansaas for intrigant og frygtedes af Bülow's Venner.

til et i mine Øyne afskyeligt Menneske, da jeg dog før troede han var kun i høy Grad farlig. Han har den Troe at han dog vel om føye Tiid vil *repatriere*, men i mit Litanie skal han staae blant Krig og Blodstyrtning, Pest og utimeligt Veyrligt! [Numsen *) er og bliver aldrig af Hiertet Deres Ven, og jeg har Grund til at giøre denne Erindring, skjønt jeg egentlig ikke veed hvad han nu pønses paa. — —

Den 29de Novbr. 85.

P. M. Det var en sand glædelig Post i Dag, som bragte mig min Vens kiære Skrivelse — — —. At Numsen — endnu engang et Ord om ham, ikke kan være af Hiertet Bülow's Ven, det følger ligefrem af hans Tænkemaade, og visse sammenstødende Omstændigheder. Først maae jeg spørge: kiender De denne Mands forrige Levnet, veed De de sorte Udsvævelser, man med saa megen Grund har ham mistænkt for, og hvorfor hans Bestemmelse til Giftermaal fast var ubegribelig; men sligt danner ingen god Karakter. Veed De at det er hans Orm, at være al Ting i Alle, ikke at have nogen omkring sig, som kunde drage Opmerksomheden fra ham? kiender De hans Broders**) forvovne Hoved, der er ligesaa fuld af politiske som militære Projekter: Hans Familie *Connexion* og Qvinde-Tredskheden i den Familie; saml nu dette, en Mand af maadelig Forstand, ingen Indsigter, af misundelighedsfuld Storbheds Lyst, hvis Øren fyldes med Fruentimer Anslag og Intriger — og dom saa hvorledes han kan være sindet. Ynkværdig er han, det er sandt; men nogen Opmerksomhed maae min Ven dog henvende paa ham; thi var det ham endog mueligt at være folkelig, saa kunde de forhexede Fruentimer dog ikke lade ham være i Fred.

*) Christian Fr. v. Numsen var Overhofmarskalk; ofte paa spændt Fod med Bülow.

***) Generalmajor Fred. v. Numsen, Chef for det jyske Kavalleriregiment.

At Kron Prindsen ikke reiser ud af sine Stater er en saare glædelig Ting; som og hans Reise til Norge er og vil blive i sine Følger ligesaa gavnlig, som den er vigtig. Herligt er det, og i mine Tanker absolut nødvendigt, at Kongen følger med, og i Christiania kan han meget beqvemt opholde sig, medens Prindsen reyser op til Trondhiem og videre omkring, da *Collegial* Sager og Resolutionerne derfra i Hast kan *expederes*, og de løbende Ting ikke sammendynges eller standses.

(Nu følger i dette og flere Breve Oplysninger om Norge og Personer der, hvoraf L. Daae har meddelt det vigtigste, som derfor her forbigaaes.)

Glem ikke *Magister* Holst i Trondhiem, som første Lærer ved Pagerne, om det kan gaae and; hvis ikke, da burde han vist have *Rectoratet* i Colding, skiont det er kun slet. Hvad Wegeners *) Plan angaaer, da skal jeg omstændelig skrive derom, naar min Ven sender den; men *præliminariter* maae jeg erindre 1, at Føden var ofte knap; men *quæstio*, om det ikke, som jeg fast troer, er *Major* Breuers **) Skyld, der kniber Oekonomien, og dette er en stor *quæstio*? 2, Naar Kadetterne er 9Aar kan de gierne tages; i sær da de dog intet have lært for, altsaa jo før des bedre komme i Skik. 3, Ridningen er god nok, men Stall paa Akademiet er *propter hæc et alia* Galskab, og om jeg husker ret forhen prøvet og forkastet. Vilde Kongen i Ridehuset lade dem ride paa sine Heste, da var det godt. 4, Abrahamson og Krebs ere dygtige Folk, og Kadetterue lære vist hvad de bør, om end nu og da en Time gaaer bort. Hvad skulde de faae til Erstatning? men Wegener har nok nogle Kreaturer, en og anden Glasliber han vil have ind. Ved denne Post er intet at gjøre, siger Kanseliet. Men Wegener lader Drengene insultere Lærerne, dette taler han ikke om, og det er stygt. For ellers at gjøre et Forslag, saa kunde Wegener ziirlig sæt-

*) Chef for Landkadetkorpset.

**) første Skoleofficer.

tes i sin forrige Post, og General Lieutn. v. Krogh blive Chef for Kadet-Akademiet og Præsides i Generalitetet og dette var nok saa godt. Fred være med den Norske Plan, den sove til Dommedag, og opstaae aldrig; det var en spedalsk Plan *).

At Rothe endnu gaaer i sine Særheds Synder, det gjør mig ondt for ham; men De Ven, har handlet Deres ædle Hierte værdigt; dog han bliver maaskee endnu et høvisk Menneske. Saa længe der er Liv, saa er der Haab. — —

6. December 85-

Tak Ven for Brevet, jeg i Dag fik: Rothes **) sender jeg tilbage. Den hypochondriske Gamle seer man lys og levende i disse Linier; men tilsist har dog Forstanden faaet Magt over de slemme Vædsker, og da min Ven nu har faaet den gamle Svend i Skik igien, som jeg af hans Brev om Lottospil ***), min Ven omtaler kan troe, saa maae De overbære med Særheden hos ham, og tage ham, som han er; da han har saa mange herlige Ideer og Kundskaber. Man maae nytte Menneskene, som de ere, det veed De Ven, og det vil altid blive et glimrende Træk i min Vens Eftermæle, at han agtede Rothe og kiendte hans redelige Værd, paa den Tiid, da fast ingen henvendte nogen Opmerksomhed paa ham. Rothe vil nok selv begribe, at han har været uretfærdig mod Dem, Ven, kun at han har Tiid til at faae sine Tanker bragt i Lave, og dobbelt stor bliver da min Vens Triumpf, naar den Gamle maae føle at De i eet og alt har været retfærdig og mere end retfærdig mod ham. Vilde min Ven nu gjøre den Gamle nogle Komplimenter for hans Lotto Brev, og tillige fortælle ham, et mange gode Ting kunne skee; men Tiid krævedes, o. s. v., da skulde De see, hvorledes det ikke skulde virke; nu dette hensætter jeg saa til min Vens

*) Mulig en Visitatsrejse i Nordlandet.

**) Rothes Brev 1/4o 85 til Bülow.

***) Samme 20/11 85.

nøyere Overlæg, som De faar enhver Tanke ligesaa simpel, som jeg selv har den.

Jeg glemte forrige Post at tale om Ferierne paa Kadett-Akademiet, som Wegener vil skal afgaae. Dette Forslag er mere skadeligt end gavnligt. Deels maa baade Lærere og Børn have nogen Hvile og Forfriskelses Tiid, deels ere Ferier i en anden Hensigt nødvendige.

De Unge beder Tilladelse til at besøge Venner og Slegtninge, nu denne, nu hin og det paa forskiellige Tiider, derved hindres deres Fremgang, og Underviisningen faaer Huller. Naar derimod en vis Tiid i Sommeren er ansat til Ferier, saa kan og bør det befales og holdes, at hvo der vil reyse bort, skal da reyse, og siden, til Ferier kommer igien maae ingen være fraværende, eller faae slig Lov. Naar altsaa Chefen nu vil have Ferier afskaffede, skulde man fristes til at troe det er blot Forfængelighed, at han kan efter Velbehag lade Drengene læse og have Lov naar han lyster, som det var i forrige Tiider.

Uformodentlig faaer jeg et Brev fra gammel Rothe, hvor han med sin sædvanlige Patriotisme fortæller mig at Rygtet taler i Kiøbenhavn om at Kron Prindsen vil reyse til Norge, og lægger mig det paa Samvittighed, at see til, at blive hans Reise Præst. Dette vilde jeg dog sige min Ven, at De kunde viide Beskeed om denne hans Idee, om han skulde yttre den for Dem.

Det bliver ellers en herlig Sag, at Hs. Kongl. Høyhed just kommer til Trondhiem til Sommer, da det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Auditorium ved hans Nærværelse kan blive indviet, som er nu snart færdigt: Kom jeg der da kunde jeg ved samme Leylighed nedlægge mit Sekretariat og Rector Embede, som endnu ey er skeet, og indvie den nye Skoole, i hvis Opbyggelse jeg dog har nogen Deel, og som just da skal indvies. Vistnok vil Frederiks Nærværelse ved denne Høytidelighed for de Norske Videnskaber blive uforglemmelig.

Det Lerke, Vidie og Pile Frøe min Ven lover skal jeg saae i den afbrændte Residenz Hauge, som min Kapellan

Her Winther har, og da han er en Liebhaber af Hauge Væsen, og har i 25 Aar, han her har været Præst tumlet dermed, saa skal vi, tænker jeg, nok see til at faae Træer af Frøet.

Jeg arbejder paa en Disputaz *) for Doctor Graden; det kommer and paa naar der bliver Promotion, formodentlig ikke for Kron Prindsens Formæling, altsaa ikke saa snart; thi ved Lovise Augustas bliver vel ingen. Den handler om Frieheden, saavel den menneskelige som guddommelige i Synderlighed i Hensigt til Religions Indretningen, og bliver pudseerlig nok.

Bastholms nye Katechismus **) har jeg læst. Indretningen er god; men der maatte endnu meget forandres om den skulde blive Almue Bog.

Det er en herlig Sag, at min Ven ret har lært at kiende vor drabelige Janson, og han hænger og fast ved Dem. Han er vist den Mand, der kan skrive os Bøger, som kunne staae. Men for alting lad Balle aldrig faae Privilegium paa at omarbeide Pontopidans jammerlige Katechismus. — Det er grueligt Pøksesnak, som staaer deri, og jeg er færdig at blive halvgal over den, da jeg maae pine mine Bønder Børn dermed.

Nu det er sandt, Marfeldt er dog uforanderlig Martfeldt ***). Det var en saare kier Piece min Ven i den sendte mig. Jo han raaber rigtig Brand af fuld Hals, slaaer Tromme og klemter med alle Klokker — det slaaer ikke Feyl man jo maae høre det; jeg troer han kunde skrige Døde op — saa alvorlig sætter han and. Men det er dog

*) Udkom 1789. Disputatio inauguralis de libertate humana atque divina potissimum in primævo hominum statu ordinando spectata.

**) Religionsbog for Ungdommen. Kbn. 1785,

***) Christian Martfeldt, Kommercekonsulent, udgav 1785 Beviis at Danmarks og Norges 40 Aar gamle Kornhandelsplan, lagt ved Forordningen af 16. Sept. 1735 ikke naaer sin Hensigt, samt Gienpart af en allerunderdanigst Promemoria til Kronprindsen angaaende den danske Kornhandel.

sandt, og den engelske Indretning, hvor de aarlige Kornpriser bestemme Indførsel og Udførsel er vist nok god.

Wiehe arbejder paa en Afhandling til min Ven om Handelen, som De nok faaer med det forste. Nu maae dog vel den Kommission over Jansons Plan snart gaae til Ende, og gid da Resultatet maae blive godt. Janson præker med Menneskene alt hvad han kan og de synes dog at billige hans Ideer. Ved Lejlighed, Ven, gad jeg nok viide hvorledes De er tilfreds med Clausens Afhandling om Hederne. Og nu lev vel, og elsk stedse Deres uindskrænket hengivne Ven. S.

D, 9de Decbr. 85.

Min Ven skrev mig til at den angorske Faareavl lykkes vel, det er herligt; men jeg kan fortælle at min Faareavl reent er Kaput. Jeg bragte fra Trondhiem et kosteligt engelsk Faar og en ditto Buk med mig hid, og de ere nu begge kreperede til min Bedrøvelse. Sagen er jeg var en Dumrian og havde ingen rigtig Faare-Forstand, lod dem derfor gaae her i en Egn, hvor der var fugtigt, og derved fik de saameget Vand i sig, at de nu ere dode. I Norge gik de paa de høye Klipper, og der trivedes de godt, men denne Forandring af Græsning duede ikke. Altsaa har jeg da lært, en anden Gang at holde Faar fra Engene, om jeg mere legger mig nogen til, som jeg vel ikke gjør; thi disse havde jeg blot for Spøg, i Tanke derved at udbedre Racen, og lade al Yngelen leve.

Det er en opbyggelig Lovtale, som den politiske Journal i siste Hefte har holdt over General Schmettow — *) Skade at der ere saa stygge Pletter i Mandens Liv, som rinde Læseren i Tanke og tilintetgiøre al Virkning af den heele Piece. Og hans Søn, den gale Oberst (thi gal er han stundom, og altid gal naar han snakker om Russerne) jo han er en Helt i den Beskrivelse.

Men Selskabet for Borgerdyd. Det har dog faaet sig nogle løyerlige Love: Silkefoer og Vester skal bæres — og

*) Wald. Greve af Schmettow † 1785 som Ridder af Elephanten.

er dog ikke dette sand Overdaadighed, og unyttig Stads, men Iis maae de ikke spise — og denne Luxus er dog heel ubekostelig for hvem der forstaaer at lave den. Jeg kan nu ikke huske mere af det Kram; men det veed jeg at de Love *) havde jeg ikke underskrevet. Jeg veed nok min Ven ikke befatter sig med Tingenes Løb i Selskabet, og derfor hensætter jeg og kun disse Betænkninger fordi de falde mig ind.

De besynderlige Omstændigheder ved Lyttichaus Bondesag fik jeg i Gaar at viide ved Samtale med hans Broder, og deraf seer jeg at han har havt Forhør over sig, og det er herligt. Men han skal have derunder protokollet nogle Insulter mod Rentekammeret, som Broderen med megen Fryd fortalde, og hin Galning er ret stolt af. Er dette saadant, at Rentekammeret med Føye kunde lade General Fiskalen faae Fingre paa Fyhren saa var det ikke Skade, da han er i høy Grad *impertinent* i al sin Adfærd;

Naar jeg veed, og det har jeg i Andledning af min Vens Brev efterseet, at Aakier ligger i Schanderborg Amt, saa behøver jeg ikke mere at spørge om Amtmandens *) Retfærdighed, da han her almindelig er agtet og elsket, som en ærlig Mand.

En anden Sag fortjener og herfra Egnen Opmerksomhed. Eyeren af Engelsholm Justits Raad Tønder har almindelig Berømmelse for at være en Erke Tyran mod sine Bønder, skjønt han ellers skal være en ganske *civiliseret* Mand. De have klaget over ham, blandt andet at han 4^{1/2} Uge i Høsten har havt dem Søndag og Hverdag til Høve. Dette er af Rentekammeret sendt til hans Erklæring, og i Onsdags lod han optage et Birke Tings Vidne over nogle didhen sigtende Qvæstioner som faldt ud til hans Fordeel, da Bønderne ingen Prokurator havde, der kunde giøre *contraquestioner*, selv ey forstaae sligt, have

*) I Manuskriptsamlingen 131. b findes: Selskabet for Borgerdyd, dets indvortes Love. I et Brev ³/₅ 85 anmoder Rothe om frit Lokale for Selskabet paa Slottet.

**) Hans Løvenhielm Bülow.

end ikke Raad til at holde Prokurator, da de ere udarmede. Klagerne skal desuden være slet forfattede, og den *quæstion* de umiddelbar klage over nemlig Hoveriet paa Tønders Side have Medhold af deres Fæstebreve. Skal der altsaa komme noget klogt ud af dette, saa maae der atter her anbefales en Komission, som havde Ordre til at undersøge hans Omgangs Maade med Bønderne i det Heele, og dertil var Byefoged Carøe en af dem, som burde vælges, da baade Gaarden ligger i hans Birk og han er en drabelig Mand. — —

Den 13. December 85.

— — Men nu et Ord om vore arme Bønder. Ved et Reskript, som nok ikke er ældre end fra dette Aar har Proprietærene faaet Tilladelse at sælge Bønderne deres Gaarde og Frieled; og dette er priselig og godt. Men hvad kan ikke misbruges? og nu har vi just her i Jydland samme Tilfælde, som vi for nogle Aar siden havde i Norge, indtil en Kongelig Forordning standsede Egennyttens skiendige Misbrug. I Norge maatte ingen Bygsel Bonde udjages af sin Gaard, skjønt den blev solgt, med mindre Kiøberen selv vilde beboe den. Men nu blev Gaardenes Priis enten ved Avinds Bud opdreven, saa Bonden, om han kiøbte, blev ved Kiøbet ødelagt, eller og en Anden *pro forma* kiøbte den, og Bonden blev udjaget. Derfor er det befalet, at en Leylænding *) sin og Kones Livstiid skal sidde paa sin Bygsel, enten Gaarden bliver solgt eller ikke, og nu kan da den Galskab ikke mere skee. Men samme Tilfælde er nu her. En Proprietær her i Egnen har stykkeviis solgt sine Bønder deres Gaarde, og udtvunget umaneerlige Priiser; thi de havde Valget, enten at give ham hvad han vilde — eller at jages fra Gaarden af en *pro forma* Kiøber. Dette er skeet, og kan ikke forandres, men der tales om et andet stort Gods Udstyknings paa samme Maade, hvis Følge bliver Bøndernes Ruin; i sær da Eyeren er en Mand, som med sand Jøde Aand forstaaer at sætte

*) Leiglendingr = Fæster.

Priis paa sine Vare. For at forebygge dette vilde en Forordning være baade gavnlig og nødvendig, hvori blev befaleet: „at ingen Bonde maatte formedelst hans Gaards Bortsælgelse udjages af sit Fæste; men enhver Bonde efter sit Fæstebrevs Tilhold skulde sin og sin Kones (saa længe hun Enke forblev) Livs Tiid beboe og drive den fæstede Gaard uden derfra at kunde udsættes, i hvad Forandringer der saa end skeete med Gaardens Eyer og i hvosomhelst der end kiøbte den.“ Sagen er af Vigtighed, Ven, og fortjener Hs. Kgl. Høyheds Opmerksomhed i høy Grad, samt en hastig Omordning. — — —

Den 27. Decbr. 85.

— — Lykkelig har jeg nu tilendebragt Helligdagens i mangfoldige Forretninger, og mit Bryst holdte dog ud, skjønt det blev noget raat og afmattet; med Hovedet havde jeg snart bleven være forlegen, da den iidelige Anspendelse af Tænekraften, uden Hvile, slapper. Det er ellers en saare slem Sag her i Byen, at ingen *Medicus* er her; men maa hentes i det mindste 4 Miil borte. Jeg skulde troe, at hvor Garnison ligger, og ingen Stads-Physikus er, der burde Regiments Feldskiereren ligge, og paa den Maade kunde dog enhver Købstæd omtrent have nogen der forstoed sig paa Læge Konsten; thi nu er man ilde forlegen. Hvor Stadsphysikus var, kunde en Svend være nok, som altid kunde *consulere* hin, og Regiments Feldskieren kun i visse Tilfælde hentes. Dog der er maaskee for megen Interesse i disse Ideer; men nogen Sandhed er der dog.

Men nu rinder mig en Ting i Tanke, som jeg ligesaa ofte har glemt, som jeg har foresat mig at tale derom — i sig selv en ubetydelig Ting, og dog ikke uvigtig i sine Følger.

For tvende Aar siden opvakde Professor Tode en ligesaa grum Forfølgelse mod Kiøbenhavns Hunde, som han nogle Aar tilforn opvakde Had mod Valdbye Gies: og Rakkerens frygtelige Optog giennem Gaderne udbredte Død overalt. Hundeslegten blev da næsten udryddet, og i Sommer fort-

satte denne Hunde-BødeI endnu sine Streiferier. At Tode raaber Brand ofte naar han seer en Tobaks Pibe, dette er bekjendt nok, men hvad der er skeet, er skeet, kun om Følgerne og Fremtiden vil jeg tale.

Jeg troer da det er en usvigelig Erfarings Sætning, at Grumhed mod Dyr avler Grumhed mod Mennesker, og at en Nation ligesaavel kan faae sin Karakter bedervet ved ond og haard Behandling mod Kreaturer, som ved at see Menneskers tyranniske Medfart; Syn af Blod og Mord, naar det er jevnligt, forhærder Gemytterne mod de blidere Menneskehedens Følelser, og see vi daglig vore Gader og Veye farvede med vore troe huuslige Dyrs Blod, saa avler dette først Medlidenhed; siden Forbittrelse, tilsist Ufølsomhed, i sær hos den ringere Klasse af Folket der ey er vant til at tænke vidt, og føle mindre. Den omtalte Hunde Forfølgelse har ingen gavnlig Virkning havt paa den Kiøbenhavnnske Almue; men Erindringen deraf kan udslettes naar Aarsagen ophører. Sielden saae jeg i Sommer en Hund, og var der en Tiid for mange, saa er det nu ikke Tilfældet, da der hart ad ingen er. Befalingen, som blev givet, at enhver som havde Hund skulde bøde 2 til 10 Rd. gav Andledning til adskillige, jeg tør sige Uretfærdigheder. Jeg troer det er Tiid at dette Hundedrab, og den heele Anordning ophæves; men dette kan skee ganske i Stilhed. Det kunde siges Politimester, at han skulde befale Natmanden, at han ikke maatte udsende sine Folk, indtil videre Ordre, som og forbydes Politie Betienterne ingen videre Hunde-Inquisition at anstille. Og dermed kunde den Sag være forbie; indtil en anden Hundeforfølger opstoed og blæste Allarm, og da kunde Tingene betænkes for der blev handlet. Men Forandringen maatte bedst saaledes underhaanden gøres, da ingen derved blev fristet til at skaffe sig Hund, som ey havde. Jeg veed nok dette seer noget theoretisk ud; men min Ven vil dog nok finde, at jeg ikke har saa ganske feylet i disse Bemærkninger; i sær da enhver Ting, der har Relation til en Nations Karakter, er vigtig i Statsstyrelsen.

En Bemærkning om Kiøbstæd Regenskabernes nærværende Revision maae jeg og hidsætte.

Mange foregaaende Uordener gjorde at i 1771 eller 72 kom en Befaling, at Regenskaberne ved Aarets Slutning skal indsendes med sine Bielager i Rentekammeret; der ved bliver da rigtignok gjort Regenskab; men aldrig kan Kameret rigtig bedømme dem, da de ey kan kiende det Lokale. f. Ex. et Arbeide er gjort, derfor Qvittering; men om disse Mennesker, som have qvitteret ere til, om det Quantum af Materialier, som angives, er forbrugt, hvo kan viide det, som ey er paa Stædet?

Meget bedre var derfor den gamle Indretning, NB. med den fornødne Forandring.

Det er godt, og bør vedblive, at Regenskaberne til en vis Tiid skal være indsendte i Kameret; men i Forvejen bør de være behørig pillede. Saaledes var det før:

Kemneren aflagde sit Regenskab ved Aarets Ende. Dette blev af Magistraten leveret til tvende Borgeres Revision. Kemneren besvarede deres Antegnelser; Magistraten deciderede da, det er gav sin Betenkning, og indsendte alt til Stiftamtmanden, som med sin Paategning indsendte det Heele til Rentekammeret; dette siste feylede før; og naar dette i denne Orden gik frem, saa kunde ingen Underslæb paa nogen Maade skee; i det mindste blev det saa vanskeligt, at det næsten grendsede til Umuelighed, da Borgerne, som reviderede først vist ikke vilde af deres Pung betale det som ey burde betales.

At forresten Underslæb skeer, og om det skeer veed jeg ikke; men at det kan skee ved den nærværende Indretning er klart nok; men det er altid godt at forebygge det Onde naar man kan.

Men her byder en indløbende Forretning mig at ende for denne Gang: *interim vale et ama totum tuum S.*

Den 3. Jan. 86.

I Slutningen af et langt Brev om Norske Sager:

Den berømte Birkedommer Lund under Baroniet Rys-

sensteen er nu i tre Sager under General Fiskalens Tiltale — og altsaa tænker jeg hans Bedrifter vil faae en hæderlig Ende.

Den 17. Jan. 86.

Et udførligt Brev af 24. Januar, som handler om Norske Sager har følgende Efterskrift: Et Postscriptum maae min Ven endnu have, da jeg har Tiid dertil. Nyelig fik jeg Aviserne, og seer der den med Østersøes *) Kompagniet giorte lykkelige Forandring, som jeg saare meget glæder mig over; thi nu kan dog Interessenterne haabe at frelse Resten af deres Penge, og halv Tab er altid bedre end heelt Tab.

Men, hvad skal vel dette nytte til, at Kongen vil tage det Vestindiske Kompagnie og udkiøbe Interessenterne? skulde dette ikke være Galskab, saa veed jeg ikke hvad der er det? Skal Kongen da paa nye være Kiøbmand, har Interessentskabet tabt, kan Kongen da haabe at vinde? Jeg maa tilstaae jeg kan ikke indsee Grundene, hvorpaa denne Vending hviiler, og troer, indtil jeg bliver anderledes oplyst, at dette er gal Mands Forslag. Er dette nu absolut besluttet? eller staaer det til Forandring? Kort i en ond Stund førte Danmarks onde Dæmon den forhexede Schimmelmann ind i Landet, og hans Afkom skal dog nok rent ødelegge hvad han levnede. Jeg vil ende dette med et smukt Vers, som jeg forgangen lærte her, og skal være fabrikeret i Hamborg.

Von Bettelstab im Adelstand
 Erhoben ward Herr
 Durch List, Betrug und Schelmerey
 Betrog er derer König' drey
 Zulezt ward ihm ein Band geschenkt.
 O, wäre er doch darin gehenckt.

og jeg troer vist at enhver ærlig og tænkende dansk Mand siger Amen.

*) Manuskriptsamlingen 75. C.

Kiereste bedste Ven, der bliver ikke klogt af vore Anstalter, saalænge denne Schimmelmannske Slegt og Forbund styrer de Ting. Vi faaer haabe det bedre, bede Gud bevare vor Prinds, og tillige saameget af Rige og Folk for ham, at det dog kan blive værdt at regiere over; thi det lader, som visse Mennesker af al Magt vil vi skulle spille Bankerot og blive Prakkere. Dette lyder noget haardt i Grundsproget vil min Ven vel sige; men det er saa Præsternes Lod at de maae sige mange haarde Ting; og sandelig vor Finanz Minister frygter jeg vilde aldrig glemme mig, om han skulde staae Skrifte hos mig. En Kone eller Amme, som ligger sit Barn ihjel, maae staae aabenbar Skrifte; men den som legger Rottekrud for et heelt Land — ja han gaaer frie. Og nu lev vel Ven til næste Gang.

Efterretninger

om

Sorø Akademis Skole og Opdragelsesanstalt

i Skoleaaret 1875—76

af

dens Rektor.

Afgangsexamen.

a. Fra de studerende Klasser.

I Slutningen af forrige Skoleaar indstillede sig til Afgangsexamen, der for første Gang holdtes i den ny Form, 8 Elever og 1 skolesøgende Discipel, nemlig:

1) i den sproglig-historiske Retning:

Herman Joakim Bang, Søn af afd. Pastor B. i Tersløse,
Elev,

Hans Kristian Valdemar Schau, S. af afd. Major S.,
skolesøgende Discipel,

Valdemar Oppermann, S. af Skovrider O. paa Holstein-
borg, Elev,

Kristian Thorvald Jørgensen, S. af Tømmermester J. i
Maribo, Elev,

Andreas Bang Michelsen, S. af afd. Pastor M. til Dover
i Jylland, Elev,

Niels Johannes Theodor Christensen, S. af Pastor C. i
Rønne, Elev,

2) i den mathematisk-naturvidenskabelige Retning:

Peter Andreas Plum Rosenberg, S. af Dr. phil. R. i
Kbhvn., Elev,

Frederik Kristian Matthiessen, S. af Distriktslæge M. i
Køge, Elev, og

Harald Søren Kristian Prah1, S. af Hospitalslæge P. i
Slagelse, Elev.

Alle bestode med de Karakterer, som ses af omstaaende
Tabel.

Til samme Prøve indstillede sig 2 Privatister, af hvilke
Kristian Daniel Molbech, dimitteret af Cand. theol. et
juris Lunddahl i Sorø, bestod med anden Karakter og
Jens Peter Jensen, dimitteret af Kollaborator R. Møller
i Kbhvn. med tredie.

Examen i den ældre Form underkastede sig med anden
Karakter Privatisten Povl Kristian Avgust Christen-
sen, dimitteret af Overlærer Dr. Bang i Viborg.

Som Censorer fungerede Medlem af Undervisnings-
inspektionen, Prof. Dr. Holm i Dansk, Latin og Historie,
Docent Dr. Thomsen i Oldnordisk, Dr. R. Christensen
i Græsk (samt Latin i 4de Kl.), Dr. Th. Sundby i Fransk
og Engelsk, Docent Seidelin i Mathematik (ogsaa i 4de Kl.)
og Beregner Andresen i Naturlære.

Karakterer ved Afgangsexamen.

	Dansk			Fransk.	Engelsk.	Historie.	Latin.			Græsk.	Naturlære.	Points.	Hoved-karakter.	
	bund. Opg.	fri Opg.	Old-nord.				skrift-lig.	mundt-lig.	ex-temp.					
H. Bang . . .	Mg. +	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Ug. ?	Mg. ?	Ug. ?	Ug. ?	Mg. +	Mg. +	101	Første	
V. Schau . .	Mg.	Mg. ?	Ug.	Ug. ?	Ug. ?	Ug. ?	Mg.	Mg.	Mg. +	Ug.	Ug.	105	Første m. Udm.	
V. Oppermann	Mg.	Mg. ?	Mg. +	G.	Mg. ?	Mg. ?	Mg. ?	Mg.	G. +	Ug. ?	Ug.	92	Første	
T. Jørgensen .	Mg. ?	G.	Mg.	Mg.	Mg.	G. +	G. +	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	91	Første	
A. Michelsen .	G. +	G. +	Mg.	Mg.	Ug. ?	Tg. ?	G. +	Mg. ?	Mg. +	G. +	Mg.	74	Anden	
J. Christensen	G.	G.	Mg.	Tg. +	G.	Mg.	G.	Mg. ?	G. +	G. +	G. +	75	Anden	
	Dansk			Fransk.	Engelsk.	Historie.	Arithmetik		Geometri		Naturlære		Points.	Hoved-karakter.
	bund. Opg.	fri Opg.	Old-nord.				skrift-lig.	mundt-lig.	skrift-lig.	mundt-lig.	mek.	kem.		
P. A. Rosenberg	Mg.	Mg. ?	G.	G.	Mg.	G. +	Ug.	Ug. ?	Mg.	Ug. ?	Ug. ?	Ug.	93	Første
F. Matthiessen	Mg. ?	Mg. ?	G. +	G. +	Mg.	G. +	Ug.	Ug. ?	Mg. +	Ug. ?	Ug.	Ug. ?	94	Første
H. Prahl . . .	G.	G.	Mg. ?	Mg. ?	Mg.	Mg. ?	Mg. +	Mg. +	G.	Ug.	Mg. +	Mg.	91	Første

b. Fra Realklasserne.

Afgangsexamen fra øverste Realklasse toges i Slutningen af forrige Skoleaar af 8 Elever og 3 skolesøgende Disciple, nemlig:

Vilhelm Thor Dyrhaug (Elmquist), Plejesøn af Krigsraad Dyrhaug i Korsør, skolesøgende Discipel,

Johannes Smith, Søn af fhv. Købmand F. Smith i Sorø, skoles. Discipel,

Hans Andersen Wermer, S. af afd. Propr. W. i Slesvig, Elev,

Ole Karl Kristian Jørgensen, S. af Murmester J. i Sorø, skoles. Discipel,

Karl Vilhelm Løehr, S. af Konsul L. i Fredericia, Elev,

Frederik Julius Petersen, S. af Redaktør P. i Svenborg, Elev,

Johan Frederik Wolf, S. af Pastor W. i Nordrup, Elev,

Georg Julius Hansen, S. af Cand. pharm. H. paa St. Thomas, Elev,

Otto Niels Joakim Thaarup, S. af Godsforvalter T. paa Broholm i Fyn, Elev,

Kasper Johannes Rahr Boye, S. af Kapt. B. paa St. Croix, Elev,

Holger Kristian Knudsen, S. af Propr. K. til Lysholm paa Als, Elev,

der alle bestode med de Karakterer, der ses af omstaaende Tabel.

Ved denne Afgangsexamen deltog Medlem af Undervisningsinspektionen, Prof. Dr. Holm i Censuren i Geografi, Dr. Sundby i Engelsk og Docent Scidelin i Matematik, samt efter Indbydelse af Rektor Cand. med. & chir. Michelsen i Naturhistorie.

Karakterer ved Realafgangsexamen.

	Dansk.	Tysk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Geografi.	Aritmetik.	Geometri.	Natur- lære.	Natur- historie.	Points.
V. Dyrhauge .	Mg.	Mg. +	Ug. ?	Mg.	Mg. ?	Mg.	Mg.	Mg. ?	Ug.	Ug.	79
J. Smith . .	G. ?	G. +	Mg.	Mg.	G. +	G. +	Ug.	Ug. ?	Ug.	Ug.	73
H. Wermer .	Mg. ?	Mg. +	G. +	G.	Mg. ?	G. ?	Mg.	G. +	Mg. +	Mg. ?	66
K. Jørgensen .	G.	Tg. ?	Mg. ?	Mg. ?	Tg. ?	Mg.	Mg.	Tg. +	G.	Mg. +	49
K. Loehr . .	G.	Mdl. +	G. ?	G. +	Mg.	G. ?	Mg. ?	Mg.	G. +	G. ?	49
F. Petersen .	G.	G.	G.	G.	Tg. +	Tg. +	Mg. +	Ug. ?	Mg.	Mg.	59
F. Wolf . .	Mg. ?	Mdl. +	G. +	G. +	Mg. +	Mg.	G. ?	Mg. ?	Mg. +	G. +	56
G. Hansen .	Mg. ?	G. ?	G. +	Ug. ?	Ug. ?	G. ?	G.	Tg. +	G. +	Mg. +	63
O. Thaarup .	G.	Tg. ?	G.	G.	Tg. +	G. ?	Mg. ?	G.	Mg. ?	Mg. ?	48
K. Boye . .	Mg. ?	G. ?	Mg. ?	G. +	G. +	G. +	Tg. +	Tg. ?	Mg. ?	Mg.	53
K. Knudsen .	G.	Tg. ?	G. ?	G. ?	G. +	Mg. ?	G. +	G. ?	Mg. +	Mg. ?	49

Skolens Lærere.

Akademiets mangeaarige fortjente Gymnastiklærer, Overkrigskommissær Prehn døde den 28de Maj 1875, hvorefter den assisterende Gymnastiklærer L. Christensen udførte Forretningerne alene. Under 24de Juli fik han derefter kongelig Udnævnelse som Lærer i Gymnastik og Dans. For øvrigt have Lærerne været de samme som i forrige Skoleaar, og Inspektionsforetningerne have ligeledes været fordelte imellem de samme Lærere, som i Slutningen af forrige Skoleaar.

Lærefagene

have været fordelte saaledes:

Rektor, Prof. Dr. Tregder: Latin i VI Kl., Græsk i V Kl.	14 Timer.
Overlærer Bang: Latin i V og I Kl., Græsk i VI og IV Kl.	26 —
Overlærer Moth: Fransk i VI og V Kl., Eng- elsk i VI og V Kl. samt Realklasserne, Geografi i II Kl.	27 —
Overlærer Ibsen: Naturlære i alle Klasser .	24 —
Overlærer Lorenzen: Naturhistorie i alle Klas- ser, Geografi i IV og III Kl. og IV Realkl., Skrivning i IV Realkl.	24 —
Adjunkt Hansen: Tysk i IV, III og I Klasse samt IV, III og I Realklasse, Religion i alle Klasser	25 —
Adjunkt Corfixen: Matematik i VI, V og I Klasse	25 —

Adjunkt Møller: Tysk i VI, V og II Kl. samt II Realkl., Latin i IV Kl., Historie i IV Kl. og IV Realkl., Geografi i II Realk.	24	Timer.
Adjunkt Rosing: Græsk i III Kl., Historie i VI, V, III, II og I Kl. samt III, II og I Realkl.	26	—
Adjunkt Hoff: Dansk i VI, V, II og I Kl., Fransk i II og I Kl., Latin i II Kl.	27	—
Adjunkt Kiellerup: Geografi i I Kl. samt i III og I Realkl., Fransk i II og I Realkl.	11	—
Adjunkt Wørmer: Dansk i IV og III Kl. samt Realklasserne, Fransk i III Kl. samt III Realkl., Latin i III Kl.	27	—
Adjunkt Michelsen: Fransk i IV Kl. samt IV Realkl., Mathematik og Regning i II Kl. samt II og I Realkl.	22	—
Adjunkt Thaarup: Mathematik og Regning i IV og III Kl. samt IV og III Realkl.	26	—
Tegnelærer, Medlem af Kunstakademiet Dals- gaard: Tegning i Realklasserne samt II og I Kl.	10	—
Musiklærer, Organist Siboni: Sang og Instru- mental musik	17	—
Gymnastiklærer Christensen: Gymnastik m. m. i hele Skolen	17	—
Timelærer S. P. Hansen: Skrivning i alle Klasser undtagen IV Realkl.	12	—

Det hvert Fag tillagte Antal Timer ses af nedenstaaende Tabel.

	VI a ab b	V a ab b	IV a ab b	IV R	III a ab b	III R	II	II R	I	I R
Dansk . . .	3 1	3 1	2 1	2	2 1	3	2	2	3	3
Tysk	2	2	2	3	2	3	2	3	2	3
Fransk . . .	4	4	2	3	2	2	3	3	3	3
Engelsk . .	2	2		3		3		4		3
Latin	8	9	8		7		8		6	
Græsk	6	6	5		5					
Religion . .					2	2	2	2	2	2
Historie . .	4	3	2	3	3	3	2	2	2	2
Geografi . .			2	2	1	1	2	2	2	2
Naturhistorie			2	2	2	2	2	2	2	2
Naturlære .	3	5 3	5	2	2	2				
Mathematik med Reg- ning og geom.Teg- ning		10	10	5 2	7	4 2	6	5	6	5 6
Tegning . .				2		2	1	2	1	2
Skrivning .				1		1	1	2	2	2
Sang	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Gymnastik .	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
	36 35	36	36	36	36	36	36	36	36	36

Undervisningen i Instrumentalmusik gives udenfor den egentlige Skoletid. De Disciple i 6te og 5te Kl. samt i 4de stud. Kl. og Realkl., der ikke deltage i Sang, sysselsettes i Timen med Gymnastik, Disciplene af 3die Kl. og 3die Realkl. dels med Gymnastik, dels med Skrivning, de øvrige ikke syngende Disciple med Skrivning.

De gennemgaaede Pensa
have i Skolcaaret 1875—76 været følgende:

Dansk.

- I Kl. (Hoff). Forskjellige Læsebøger ere benyttede til Oplæsning, og nogle Digterværker oplæste for Klassen. Bojesens Sproglære. En Gjenfortællingsstil om Ugen.
- I Realkl. (Wørmar). Forskjellige Læsebøger ere benyttede til Oplæsning og Analyse. Bojesens Sproglære. En Del Digte ere lærte udenad. To Stile om Ugen.
- II Kl. (Hoff). Oplæsning af forskjellige Digterværker. En Stil om Ugen.
- II Realkl. (Wørmer). Forskjellige Læsebøger ere benyttede til Oplæsning og Analyse; enkelte Forfatterværker oplæste. En Stil om Ugen.
- III Kl. (Wørmer). Oplæsning af forskjellige Forfattere fra dette Hundredaar. Tre Stile om Maaneden. Med den matematiske Afdeling er i en særlig Time blandt andet den græske Mythologi gennemgaaet.
- III Realkl. (Wørmer) Oplæsning af forskjellige Forfattere fra dette Hundredaar. Tre Stile om Maaneden.
- IV Kl. (Wørmer). Oplæsning af forskjellige ældre og yngre Forfattere. To Stile om Maaneden. Den math. Afd. har i en særlig Time læst forskjelligt.
- IV Realkl. (Wørmer). Oplæsning af forskjellige ældre og yngre Forfattere; desuden er den græske Mythologi gennemgaaet. To Stile om Maaneden.
- V Kl. (Hoff). Timens Begyndelse anvendtes til Islandsk. Der læstes et Udtog af Wimmers Formlære. Af sammes Læsebog er læst S. 1—35, 105—118 og 129—132. Disciplene have skullet kjende de forekommende Former, men ikke selv danne dem. Timens Slutning anvendtes i første Halvaar til Oplæsning og Foredrag

af Disciplene samt Oplæsninger og mundtlige Meddelelser af Læreren om forskjelligt vedkommende nordisk Sprog og Litteratur. Fra Julen blev dansk Sprog og Litteraturhistorie til 1750 gennemgaaet, hvorved der dvæledes mest ved de yngre Runer (Rafn, Thorsen, Flor), Sprogprover af Olddansk, Folkevisen og Holberg. Hammerichs Læsestykker og Flors Haandbog brugtes til det biografiske. To Stile om Maaneden, skiftevis fri og bunden Opgave. Den math. Afd. har i en særlig Time lært Tregders græske Kunsthistorie og oplæst forskjelligt.

VI Kl. (Hoff). Islandsk: Til Afgangsprøven opgives af Wimmers Læsebog S. 1—35, 44—62, 73—118 og 129—132 (undt Versene i Gunnlaugs Saga). Deraf er i Aarets Lob læst af nyt S. 44—62 og 73—105, Resten repeteret. — Svensk: I Skoleaarets Begyndelse læstes kursorisk Halvdelen af Hammerichs Læsebog, Runeberg: Grafven i Perrho og Fänrik Stål I. Litteraturoversigten hos Hammerich. — Dansk: Litteraturhistorie fra 1750 til vor Tid kortelig gennemgaaet. To Stile om Maaneden, skiftevis fri og bunden Opgave. Den mathem. Afd. har i en særlig Time læst Runeberg: Kungarne på Salamis og adskilligt andet.

Tysk.

I Kl. (Hansen). Møllers og Nyeborgs Læsebog for Mellemklasser S. 75—88, 104—125, 147—149 og 168—185. Af Simonsens Formlære fra § 14—§ 102 og fra § 119 ud.

I Realkl. (Hansen). Samme Læsebog S. 82—104, 117—125 og 147—185. Af Simonsens Formlære fra § 14—102 og fra § 119 ud.

- II Kl. (Møller). Samme Læsebog S. 211—254. Under tiden Extemporallæsning. Simonsens Formlære gennemgaaet.
- II Realkl. (Møller). Samme Læsebog S. 62—75 og 168—191. Simonsens Formlære gennemgaaet. Ugentlig en Stil paa Skolen, skriftlig eller mundtlig. Stundum en Hjemmestil.
- III Kl. (Hansen). Møllers og Nyborgs større Læsebog S. 170—199 og 220—255. Simonsens Formlære repeteret.
- III Realkl. (Hansen). Samme Læsebog S. 170—199, 237—260 og 293—306. Simonsens Formlære til § 119. Ugentlig en Stil, skreven paa Skolen.
- IV Realkl. (Hansen). Samme Læsebog 336—452. Simonsens Formlære repeteret. Kursorisk Læsning. Ugentlig en Stil, skreven paa Skolen; mundtlig Stil efter Holbechs og Petersens Materialier.
- IV Kl. (Hansen). Samme Læsebog S. 293—307, 309—316, 322—326, 331—335 og 348—378. Simonsens Formlære repeteret. Kursorisk Læsning af Goethe efter Auswahl für Schule und Haus, herausg. v. Schaefer.
- V Kl. (Møller). (1 Discipel.) Schillers Wallenstein; Goethes Egmont; en Række Digte af Rückert og spredte Digte af andre Forfattere. Simonsens Formlære og Petersens Syntaxere gennemgaaede; skriftlig og mundtlig Stil stadig øvet.
- VI Kl. (Møller). (2 Disciple.) Goethes Götz; Lessings Minna v. Barnhelm. Oversigt over Litteraturhistorien er meddelt og spredte Stykker af forskellige Forfattere som Goethe, Schiller, Klopstock, Chamisso, Uhland, Grabbe, Lenau o. fl. ere læste. Ofte er et Værks

Læsning begyndt paa Skolen, og Fortsættelsen deraf henvist til Hjemmet. Simonsens Formlære og Petersens Syntax ere gennemgaaede. Skriftlig og mundtlig Stil er stadig øvet.

Fransk.

- I Kl. (Hoff). Sicks Læsebog for Mellemklasser S. 13—52 undt. Stykke 25. Af Garrigues' Sproglære det vigtigste af Formlæren, deriblandt de i det læste forekommende uregelrette Verber.
- I Realkl. (Kiellerup). Samme Læsebog S. 1—57 med Udeladelse af Stykket Féodalité. Det nødvendigeste af Formlæren efter Garrigues.
- II Kl. (Hoff). Samme Læsebog S. 52—77, 96—137, 160—180, 206—219 læst og tildels repeteret. Garrigues' Formlære i Udtog.
- II Realkl. (Kjellerup). Samme Læsebog S. 52—77, 96—119, 160—180. Garrigues' Formlære i Udtog.
- III Kl. (Wørmer). Sicks Læsebog, 3die Afd. S. 1—6, 44—53, 87—103, 180—229. Formlæren efter Garrigues.
- III Realkl. (Wørmer). Samme Læsebog S. 1—6, 44—53, 87—103, 180—229, 266—278. Formlæren efter Garrigues.
- IV Kl. og IV Realkl. (Michelsen) Borrings Études littéraires S. 20—46, 62—83, 147—172, 236—256, 426—436. Formlæren efter Garrigues. En Gang om Ugen Extemporallæsning.
- V Kl. (Moth). Sicks Læsestykker, 2det H. Efter Garrigues' Sproglære Syntaxen til 12te Kap. To Stile om Ugen. Garrigues' Elementarbog benyttet til mundtlig Stil. En Gang om Ugen Extemporallæsning eller et hjemmelæst Pensum opgivet.

VI Kl. (Moth). Sicks Læsestykker, 3die H. Syntaxen læst og Formlæren repeteret efter Garrigues. To Stile om Ugen, den sproglige Afdeling efter Nyaar tre. En Gang om Ugen Extemporallæsning eller et hjemmelæst Pensum opgivet.

Engelsk. (Moth).

I Realkl. I Listovs Elementarbog ere de engelske Stykker læste, og enkelte Sætninger i de danske oversatte paa Engelsk. Listovs Læsebog, 1ste Afdeling, S. 3—34. Rosings Formlære til § 53.

II Realkl. Listovs Læsestykker, 2den Afd., S. 3—118. Rosings Formlære.

III Realkl. Dickens: David Copperfield, 1ste B., S. 158—260. Rosings Formlære. En Gang hver 14de Dag Extemporallæsning.

IV Realkl. Dickens: David Copperfield, 1ste B. S. 158—260, desuden repeteret S. 56—158. Rosings Formlære. En Gang om Ugen Extemporallæsning eller et hjemmelæst Pensum opgivet.

V Kl. Listovs Læsestykker, 2den Afd., S. 3—103. Rosings Formlære.

VI Kl. W. Scotts Ivanhoe S. 76—140, desuden opgives til Examen Listovs Læsestykker, 2den Afd., S. 3—98. Rosings Formlære. Af og til Examination i et hjemmelæst Pensum.

Latin.

I Kl. (Bang). Formlæren efter Madvig indøvet paa Kerrns og Krebs' Læsebog S. 1—38.

II Kl. (Hoff). Kerrns og Krebs' Læsebog fra S. 28 og det vedkommende af Madvigs Formlære. Cæsars Gal-

- lerkrig, 1ste Bog, 1—29 og 6te Bog læst og repeteret. Madvigs Ordføjningslære, 1ste Afsnit. To Gange om Ugen Stil paa Skolen.
- III Kl. (Wørmær). Cæsars Gallerkrig 5te Bog; Sallusts Cat., Ciceros Tale for Sex. Roscius, 1—39. Madvigs Sproglære. Ugentlig to Stile.
- IV Kl. (Møller). Livius, 23de Bog; Ciceros Tale for S. Roscius; i Blochs Udvalg af Ovid Deucalion V. 1—156, Io, Phaëthon V. 1—360, Cadmus. Ugentlig to Stile, den ene paa Skolen; mundtlig Stil jævnlig. Madvigs Ordføjningslære gennemgaaet.
- V Klases sprogl. Afd. (Bang). Statarisk læst: Livius, 22de Bog; Ciceros Taler mod Catilina og for Ligarius' de officiis, 1ste og 2den Bog; Virgils Æneide, 1ste og 2den Bog; Horats' Oder, 1ste og 2den Bog. Kursorisk: Sallusts Catilina og Flemmers Udvalg af Sølvalderens Forf. S. 1—105 og 157—176. Ugentlig en skriftlig Oversættelse fra Latin til Dansk.
- VI Klases sprogl. Afd. (Tregder). Statarisk læst og repeteret: Udvalg af Tacitus ved Bricka og Thomsen S. 1—59; Horats' Oder, 2den Bog og Breve (med A. P.). Repeteret: Livius, 24de Bog; Cic. pro lege Man. og pro Milone, de officiis 1ste og 2den Bog; Virg. Æn., 1ste og 2den Bog; Horats' Oder, 1ste Bog. Kursorisk er læst: Livius, 21de og 22de Bog, Henrichsens Opgaver S. 192 til Slutningen, Tacitus efter Brickas og Thomsens Udvalg S. 59—95. Ugentlig en eller to Oversættelser fra Latin til Dansk. Mythologi og Litteraturhistorie efter Tregders Haandbøger.

Græsk.

- III Klasses sprogl. Afd. (Rosing). Lunds Læsebog S. 1—52. Tregders Formlære i Udtog.
- IV Klasses sprogl. Afd. (Bang). Xenoph. Anab., 1ste Bog; Homers Od., 1ste Bog. Tregders Formlære repeteret.
- V Klasses sprogl. Afd. (Tregder). Herodot, 8de Bog og 9de Bog, Kap. 1—66; Xenoph. Memorabilia Socratis, 1ste Bog; Platons Apologi; Hom. Od., 2den til og med 5te Bog. Det fornødne af Ordføjningslære og Oldsager meddelt mundtlig.
- VI Klasses sprogl. Afd. (Bang). Af nyt er læst: Homers Odysse, 9de, 10de og 11te Bog; Platons Apologi; Demosthenes' olynthiske Taler. Ordføjningslære og Oldsager er meddelt mundtlig. Det i forrige Aar læste repeteret, nemlig Xen. Mem., 1ste Bog; Herodot, 8de og 9de Bog, Kap. 1—70; Hom. Od., 5te—8de Bog.

Religion. (Hansen).

- I Kl. Balslevs Forklaring § 1—82. Af Assens' mindre Bibelhistorie det G. T. til 9de Afsnit. Fire Psalmer.
- I Realkl. Balslevs Forklaring § 1—82. Af Assens' mindre Bibelhistorie det N. T. til 2det Afsnit. Fire Psalmer.
- II Kl. Balslevs Forklaring fra § 55. Assens' mindre Bibelhistorie, det G. T. fra 6te Afsn. og det N. T. til 2det Afsn. Fire Psalmer.
- II Realkl. Balslevs Forklaring fra § 55. Assens' mindre Bibelhistorie, det N. T.
- De ukonfirmerede Disciple af III Kl. og III Realkl. Balslevs Forklaring. Assens' Bibelhistorie. Fire Psalmer.
- De konf. Disciple af III Kl. og III Realkl. (Fra 1. Maj).
Religiøse Meddelelser og Oplæsninger.

Historie.

- I Kl. (Rosing). Bohrs Middelalderens Historie til Opdagelsesrejserne..
- I Realkl. (Rosing). Blochs Lærebog for Realskoler: Oldtiden.
- II Kl. (Rosing). Thriges Nordens Historie til 1660.
- II Realkl. (Rosing). Blochs Lærebog: Middelalderen.
- III Kl. (Rosing). Thriges Nordens Historie fra Kristian I.
- III Realkl. (Rosing). Blochs Lærebog fra Reformationen til 1863.
- IV Kl. (Møller). Tidsrummet 1648—1795 efter Bohr og Thriges Nordens Historie.
- IV Realkl. (Møller). Det hele Kursus repeteret efter Bloch.
- V Kl. (Rosing). Bohrs nyere Historie fra 1789 til 1660. Thriges Nordens Historie og Bohrs Middelalderens Historie er repeteret.
- VI Kl. (Rosing). Det hele Kursus repeteret efter Bohr og Thrige (Oldtidens og Nordens Historie).

Geografi.

- I Kl. og I Realkl. (Kjellerup). Erslevs Lærebog Nr. 2 til Frankrig.
- II Kl. (Moth). Samme Bog: Mellem-Europa til Amerika.
- II Realkl. (Møller). Samme Bog: Holland, Belgien, Frankrig, Schweiz, Østerrig, England, Spanien, Portugal, Italien, Tyrkiet, Grækenland og Indledningen til Asien.
- III Kl. (Lorenzen). Samme Bog: Danmark, Afrika, Amerika og Avstralien.

- III Realkl. (Kiellerup). Samme Bog fra Amerika til Slutningen samt forfra til Østevropa.
- IV Kl. og IV Realkl. (Lorenzen). Samme Bog repeteret.

Mathematik og Regning.

- I Kl. (Corfixen). Arithmetik efter Smiths Math. indtil § 8 (Potens). En Time ugentlig anvendt paa Rumstørrelser. Regning efter Bokkenheuser paa Skolen og hjemme.
- I Realkl. (Michelsen). Bokkenheusers Regnebog for Mellemlasser § 5, 286—370, § 6 og nogle af de blandede Opgaver. Steens elem. Arithmetik til Proportioner. Mundtlig Fremstilling af Læren om Rumstørrelser. Hjemmeopgaver.
- II Kl. (Michelsen). Praktisk Regning efter Bokkenheusers Regnebog for Mellemlasser. Smiths Matematik §§ 7, 8, 10. Smiths Geom., 1 Afsn. og 2 Afsn. til § 9. Hjemmeopgaver.
- II Realkl. (Michelsen). Regning som II Kl. Steens elem. Arithm.: Proportioner- og Decimalbrøk. Steens elem. Algebra § 1. Petersens Geometri til § 67. Hjemmeopgaver.
- III Kl. (Thaarup). Steens elem. Algebra: Rod og Ligninger. Mundts Geometri, 5te Kapitel. Hjemmeopgaver 2 Gange ugentlig. Bokkenheusers Regnebog for Mellemlasser. Klassens math. Afdeling desuden geom. Tegning.
- III Realkl. (Thaarup). Mundts Geometri § 244—344. Ellers som den math. Afd. i III Kl.
- IV Kl. (Thaarup). Arithmetik: Ligninger og Proportioner efter Steens Algebra. Repetition af hele Arith-

metikken og Algebra. Geometri: Mundts Lærebog, Kap. 6—7 og hele Bogen repeteret. Praktisk Regning efter Bokkenheusers Regnebog for de højere Klasser. Ugentlig 2 Hjemmeopgaver. De særskilte Timer i den math. Afd. ere dels benyttede til geom. Tegning, dels til mundtlig Behandling af lettere Konstruktionsopgaver.

IV Realkl. (Thaarup). Bokkenheusers Regnebog for de højere Klasser; Logarithmer, Progressioner og Rentesregning efter Steens Algebra; det hele Kursus repeteret. I Mundts Geometri er læst ud fra § 303 og hele Bogen repeteret. Geom. Tegning. To Gange ugentlig Hjemmeopgaver.

V Klasses math. Afd. (Corfixen). Steen, Ren Math. til S. 288. J. Petersens Trigonometri. Mundts Stereometri. J. Petersens geom. Opgaver og Konstruktionsopgaver (dog kun Begyndelsen af Drejnings teorien). Projektionstegning. Ugentlig 3 skriftlige Udarbejdelser.

VI Klasses math. Afd. (Corfixen). J. Petersens analyt. Geometri. Repeteret det i de sidste 2 Aar lærte. Projektionstegning. Tre skriftlige Arbejder om Ugen.

Naturlære (Ibsen).

III Kl. math. Afd. Efter Ørsteds mekan. Fysik: faste, flydende og luftformige Legemers Ligevægtslære indtil § 203 (undt. § 76—98) samt om Lyd fra § 415—450. Efter Silfverbergs kem. Fysik: Magnetisme.

III Realkl. Efter Holtens Naturens alm. Love: § 9—16, 22—49, 77—127, 177—195, 275—285.

IV Kl. math. Afd. Læst og repeteret det befalede Pensum efter Ørsteds mek. Fysik, Silfverbergs kem. Fysik og Johnstrup, De kemiske Grundstoffer.

- IV Realkl. Læst og repeteret det befalede Pensum efter Holtens, Naturens alm. Love og Johnstrup, De kem. Grundstoffer.
- V Kl. sprogl. Afd. Holtens Naturens alm. Love undt. Bevægelseslære og Lyslære.
- V Kl. math. Afd. Ørsted's mek. Fysik S. 128—309. Jamins petit traité de physique: Bevægelseslære, Varmelære, Elektricitet til Lydlære. Regnet omtr. 50 Opgaver efter Ganot og Pierre.
- VI Kl. sprogl. Afd. Holtens Naturens alm. Love. undt. Bevægelseslære og Lyslære. Steens Begyndelsesgrunde i den math. Geogr. til § 4.
- VI Kl. math. Afd. Ørsted's mekan. Fysik. Jamins petit traité de physique undt. Akustik (læst efter Ørsted) og Slutningen af Optik (Interferens o. s. v.) Jørgensens Astronomi. Regnet omtr. 50 Opgaver efter Ganot og Pierre.

Naturhistorie (Lorenzen).

- I Kl. og I Realkl. Hvirveldyrene efter Lütken's Begyndelsesgrunde Nr. 2. Det linneiske System er gennemgaaet, og Øvelser foretagne i at bestemme Planter.
- II Kl. og II Realkl. Det menneskelige Legemes Bygning og Leddyrene efter Lütken. Omtrent Halvdelen af Planterigets Naturhistorie ved Vaupell og Grönlund.
- III Kl. og III Realkl. Den Halvdel af Planterigets Naturhistorie efter Vaupell og Grönlund, som ikke blev læst i forrige Skoljaar. Fuglene, Krybdyrene, Padderne, Fiskene og Bløddyrene efter Lütken.
- IV Kl. og IV Realkl. Det tidligere læste saavel i Zoologi som i Botanik er repeteret.

V Kl. math. Afd. har lært at kjende de vigtigste Mineralier og Bjærgarter; dernæst er der meddelt en Oversigt over den alm. Geognosi og Danmarks Geognosi. Geologiens Hovedsætninger af Fogh er benyttet.

Tegning (Dalsgaard).

I Realkl. har i Begyndelsen af Aaret tegnet efter større Omridsfortegninger af Menneske- og Dyrehoveder og sidst paa Aaret efter skyggede Hoveder, Hænder, Planter o. s. v.

II Realkl. har tegnet efter større Klodser, først blot Omrids, senere ogsaa med Skygge.

I og II Kl. har haft Øvelser med Passer, Lineal og Ridsefjeder for at gjøres dygtige til med nødvendig Præcision at udføre geometriske Tegninger under Matematiklærerens Vejledning. I den Hensigt er der fremstillet et Slags Ornamentter, dannede hovedsagelig af lige Linier, Cirkler og Buer, der ere optrukne dels med rene Linier, dels med punkterede, dog saaledes, at Frihaandstegning ikke ganske er udeladt.

III Realkl. har fortsat II Realklasses Øvelser, kun at Klodserne have været vanskeligere, i Reglen med krumme Flader, medens disse i II R. vare lige.

IV Realkl. har tegnet efter forskellige Kar.

Skrivning.

I og II Kl. samt I, II og III Realkl. (S. P. Hansen). Bjerrings Forskrifter. I de studerende Klasser bruges kun engelsk Skrift, i Realklasserne tillige gothisk.

IV Realkl. (Lorenzen). Bjerrings Forskrifter.

I **Sang** have i Aarets Løb 76 Elever og Skolesøgende haft Undervisning. Tillige have 12 Elever hver haft 2 halve Timers ugentlig Undervisning i Instrumentalmusik.

I **Riffelskydning** deltog i Skoleaaret 1874—75 21 Disciple af 6te og 5te Klasse. Der blev gjort 615 Skud paa 100 Alen (708 Points, 389 Træffere, Sum af Points 1097); 525 Skud paa 200 Alen 539 Points, 322 Træffere, Sum af Points 861); 80 Skud paa 300 Alen (99 Points, 58 Træffere, Sum af Points 157); 40 Skud paa 400 Alen (36 Points, 22 Træffere, Sum af Points 58). Paa Grund af Sygdom deltog 2 Disciple kun i kortere Tid og gjorde 45 Skud paa 100 Alen (72 Points, 36 Træffere, Sum 108).

Disciplene.

Ved forrige Programs Udgivelse talte Skolen 121 Disciple, nemlig 82 Elever og 39 skolesøgende Disciple. Af disse udgik 3 før Examen, 20 dimitteredes og 6 udgik efter Examen, saa at der ved det ny Skoleaars Begyndelse fandtes 92 ældre Disciple. Der optoges til samme Tid 31 ny, saa at Skoleaaret begyndte med 123 Disciple. I Aarets Løb er 1 Discipel død og 8 udmeldte, hvorimod 2 ny ere optagne, saa at der nu i Maj Maaned er 116 Disciple, der med Undtagelse af 6te Klasse paa nedenstaaende Liste ere fordelte i Klasserne efter Gjennemsnittet af de Pladser, de i Skoleaaret have opnaaet ved Omflytning.

VI Klasse.

1. Johannes Prip, f. $^{29}/_{1}58$. (Pastor P. i Svenborg).
2. John Leopold Lübschitz, f. $^{23}/_{4}58$. (Dekorationsmaler L. i Kbhvn.).

3. Severin Andreas Bang Michelsen, f. $2^{1/4}$ 58. (Afd. Distriktslæge M. i Saltum i Vendsyssel).
4. Povl Johannes Østerbye, f. $1^{1/10}$ 57. (Fhv. Grosse-
rer Ø. i Avstralien).
5. Herluf Arendrup, f. $6/3$ 57. (Afd. Stiftsfysikus,
Justitsraad A. i Odense).
6. Henrik Joakim Buchwald, f. $20/11$ 58. (Proprietær
B. til Estruplund i Jylland).
7. Axel Vedel, f. $4/2$ 59. (Amtmand, Kammerherre V.
i Sorø).
8. Knud Adolf Emil Nielsen, f. $24/3$ 59. (Skolelærer
N. i Næstelsø).
9. Karl Verner Hornemann Dahlerup, f. $31/10$ 59.
(Byfoged og Borgmester D. i Mariager).
10. Dankvart Faaborg Richter, f. $3/2$ 58. (Pastor R. i
Boslunde).
11. Kristian Hansen, f. $19/4$ 58. (Værtshusholder H. i
Sorø).
12. Markus Konrad Koefoed, f. $7/3$ 59. (Adjunkt K. i
Rønne).
13. Theodor Julius Thomsen, f. $6/4$ 59. (Tømmermester
T. i Slagelse).

Nr. 7 og 11 ere skolesøgende Disciple, de øvrige
Elever.

Nr. 1, 4, 5, 6 og 8 danne Klassens matematisk-
naturvidenskabelige Afdeling, de øvrige den sproglig-hi-
storiske.

V Klasse.

1. Kristian Frederik Emil Gade, f. $22/1$ 60. (Læge G.
i Sønderborg paa Als).

2. Edvard Ægidius Lützen, f. $18/10$ 57. (Afd. Lærer L. paa Færøerne).
3. Kristian Frederik Gjern Jacobsen, f. $13/8$ 59. (Apotheker J. paa Avgustenburg paa Als).
4. Peter Olav Ryberg Hansen, f. $20/5$ 60. (Provst H. paa Bornholm).
5. Povl Ludvig Peter Georg Sylow, f. $27/12$ 59. (Afd. Byfoged og Borgmester S. i Korsør).
6. Jens Karl Francisco Johannes Beyerholm, f. $5/3$ 58. (Seminarilærer B. paa Jonstrup).
7. Johannes Jørgen Brammer Rüssel, f. $30/3$ 59 (Skolelærer R. i Buttrup ved Holbæk).
8. Gutzon Oluf Münster, f. $13/6$ 59. (Forpagter M. paa Peterslund).

Alle ere Elever.

Nr. 2, 4, 7 og 8 danne den sproglig-historiske Afdeling, de øvrige den mathematisk-naturvidenskabelige.

IV Klasse.

1. Adolf Oppermann, f. $14/1$ 61. (Skovrider og Landmaaler O. i Nyrup).
2. Holger Kristoffer Konrad Nyholm, f. $15/8$ 60. (Overretsassessor N. i Kbhvn.).
3. Johan Kristian Vibe Harhoff, f. $19/2$ 60. (Afd. Konferensraad H. i Ringsted).
4. Johan Frederik Voigt Halvorsen, f. $26/4$ 60. (Pastor H. i Sandager i Fyn).
5. Lavrits Kristian Münster, f. $3/9$ 60. (Broder til Nr. 8 i V Kl.).
6. Valdemar Joakim Kähler, f. $19/10$ 59. (Fabrikant K. i Kbhvn.).

7. Axel Johan Hasselbalch, f. $24/760$. (Afd. Forpagter H. paa Vibeholm ved Kbhvn.).
 8. Morten Kristian Hempel Dreyer, f. $21/660$. (Redaktør, Kancelliraad D. i Odense).
 9. Karl Adolf Linstow, f. $13/661$. (Afd. Justitsraad L. i Sorø).
 10. Kristian Brandstrup, f. $8/659$. (Skolelærer B. i Tranekær paa Langeland).
- Nr. 3 og 9 ere skoles. Disciple, de øvrige Elever.
Nr. 1, 3, 6, 7 og 10 udgjøre den math.-naturv. Afdeling, de øvrige den sprogl.-historiske.

IV Realklasse,

1. Hans Henrik Schou, f. $20/160$. (Kbmd. S. i Slagelse).
 2. Vilhelm Hans Sofus Carstens, f. $13/758$. (Pastor C. i Flensborg).
 3. Louis Kristian Smith, f. $12/560$. (Kbmd. S. S. i Sorø).
 4. Karl Kristian Asmussen, f. $22/360$. (Skræder A. i Sorø).
- Nr. 1 og 2 ere Elever, de 2 andre skolesøgende Disciple.

III Klasse.

1. Marius Godskesen, f. $7/761$. (Toldoppebørselskontrollør G. i Kbhvn.).
2. Børge Esaias Bernhof Jacobsen, f. $25/462$. (Broder til Nr. 3 i V).³
3. Bruno Karl Emil Wesche, f. $17/561$. (Grosserer og Skifertækker W. i Kbhvn.).
4. Henrik Louis Blauenfeldt, f. $28/1159$. (Pastor B. i Lundforlund).
5. Markus Mathiesen, f. $17/960$. (Pastor M. i Gjørlev).

6. Frederik Josef Frederiksen, f. $^{31}/_{360}$. (Apotheker F. i New Orleans i Amerika).
7. Johannes Juhl Raahauge, f. $^{10}/_{361}$. (Kbmd. R. i Hull i England).
8. Ludvig Frederik Vilhelm Dahlerup, f. $^{15}/_{861}$. (Broder til Nr. 9 i VI).
9. Valdemar Avgust Peter Harald Buchwald, f. $^{24}/_{460}$. (Broder til Nr. 6 i VI).
10. Hans Winther, f. $^{20}/_{861}$. (Provst W. i Gimlinge).
11. Viktor Emanuel Camillo Bruun, f. $^{21}/_{860}$. (Litteratus C. B. i Kbhvn.).
12. Andreas Boghart Richter, f. $^{21}/_{561}$. (Broder til Nr. 10 i VI).
13. Jens Peter Nikolaj Østergaard, f. $^{10}/_{761}$. (Inspektør Ø. paa Sorø Amts Sygehus).
14. Ludvig Ferdinand Schultz, f. $^{25}/_{159}$. (Jægermester S. til Idagaard og Antvorskov Ladegd.).
15. Ludvig Sylow, f. $^{6}/_{1061}$. (Broder til Nr. 5 i V).
16. Karl Kristian Henrik Holberg, f. $^{23}/_{1261}$. (Plejefader Pastor Krog-Meyer i Nidløse).
17. Frederik Vedel, f. $^{9}/_{860}$. (Fhv. Proprietær V. paa Snoghøj).

Nr. 13 og 15 ere skolesøgende Disciple, de øvrige Elever.

Nr. 3, 6, 7, 8, 9, 10, 14 og 15 udgjøre den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling, de øvrige den sproglig-historiske.

III Realklasse.

1. Ejnar Kiellerup, f. $^{9}/_{660}$. (Adjunkt K. i Sorø).
2. Jens Harald Thorning Paludan, f. $^{15}/_{959}$. (Pastor P. paa Fæjø).

3. Hans Frederik Vilhelm Christensen, f. $^{26}/_861$. (Guldsmed C. i Sorø).
4. Henning Marius Møller, f. $^{25}/_759$. (Prop. M. til Ørnegd.).
5. Peter Sofus Johannes Rasmussen, f. $^8/_261$. (Smed R. paa Vemmetofte).
6. Valdemar Emil Rikard Nielsen, f. $^{16}/_{1059}$. (Pastor N. paa Færøerne).

Nr. 2 er Elev, de øvrige skolesøgende Disciple.

II Klasse.

1. Gravers Kristian Jakobsen Kokholm Bjerre, f. $^3/_1259$. (Kbmd. B. i Hygum i Jylland).
2. Avgust Reenberg Flagstad, f. $^8/_861$. (Pastor F. i Soby i Fyn).
3. Johannes Kristian Magnus Rump, f. $^{11}/_861$. (Byfoged og Borgmester R. i Korsør).
4. Mads Rasmussen, f. $^{14}/_760$. (Gaardmand Rasmus Hansen i Bregnemose i Fyn).
5. Frederik Jens Vilhelm Madsen, f. $^{13}/_363$. (Skuespiller M.)
6. Theodor Jermiin Arenstorff, f. $^{14}/_{1260}$. (Afd. Stamhusbesidder A. til Overgaard i Jylland).
7. Hans Jørgen Tornøe Hørlück, f. $^{13}/_162$. (Skolelærer H. i Hesselager i Fyn).
8. Emil Ole Ludvig Smith, f. $^{18}/_962$. (Pastor S. i Tysstrup).
9. Andreas Esbensen Brodtkorb, f. $^{15}/_562$. (Kbmd. B. i Vardø i Norge).
10. Hans Kristian Oskar Gandrup, f. $^2/_262$. (Kbmd. G. i Odense).

11. Vilhelm Rosenberg, f. $^{20}/_{8}62$. (Dr. phil. R. i Kbhvn.).

Nr. 9 er skoles. Discipel, de øvrige Elever.

II Realklasse.

1. Kristian Frederik Heise, f. $^{24}/_{10}61$. (Pastor H. i Pedersborg).
2. Andreas Molbech Lundh, f. $^{14}/_{10}60$. (Apotheker L. i Korsør).
3. Ludvig Brandstrup, f. $^{16}/_{8}61$. (Broder til Nr. 10 i IV Kl.).
4. Ferdinand Valdemar Tolderlund, f. $^{14}/_{1}60$. (Forpagter T. paa Aarupgd. i Slesvig).
5. Karl Vincens Oppermann, f. $^{21}/_{1}63$. (Broder til Nr. 1 i IV Kl.).
6. Johan Karl Georg Rechtvig, f. $^{27}/_{4}61$. (Slagter R. i Sorø).
7. Valdemar Kristian Petersen, f. $^{27}/_{11}61$. (Bager P. i Kbhvn.).
8. Lavrits Alexander Christensen, f. $^{17}/_{2}63$. (Broder til Nr. 3 i III Realkl.).
9. Theodor Valdemar Axel Rechtvig, f. $^{6}/_{7}62$. (Broder til Nr. 6).
10. Alfred Viktor Emanuel Poulsen, f. $^{13}/_{12}62$. (Kbmd. P. i Sorø).
11. Louis Felix Siboni, f. $^{16}/_{4}62$. (Musiklærer og Organist S. i Sorø).
12. Peter Vilhelm Julius Wiboltt, f. $^{27}/_{3}62$. (Kbmd. W. i Nakskov).
13. Johan Louis Harald Paludan, f. $^{24}/_{4}61$. (Broder til Nr. 2 i III R.).

14. Peter Frederik Hansen, f. $17/562$. (Broder til Nr. 11 i VI).
 15. Edvard Emil Carlsen, f. $22/960$. (Godsforvalter C. paa Bækkeskov).
 16. Karl Heinrich Krabbe, f. $5/1261$. (Inspektør, Lieutn. K. paa Sorø Banegaard).
- Nr. 2, 3, 4, 5, 7, 12, 13 og 15 ere Elever, de øvrige skoles. Disciple.

I Klasse.

1. Niels Hans Godskesen, f. $21/263$. (Broder til Nr. 1 i III).
2. Helge Vedel, f. $21/1163$ (Broder til Nr. 7 i VI).
3. Kristian Wilster, f. $15/665$. (Afd. Akademilæge W. i Sorø).
4. Harald Erik Agnar Rump, f. $2/363$. (Broder til Nr. 3 i II).
5. Emil Opffer, f. $17/263$. (Bogtrykker O. i Køge).
6. Vilhelm Blauenfeldt, f. $22/961$. (Broder til Nr. 4 i III).
7. Lars Hansen Ludvig Larsen, f. $12/363$. (Parcellist L. i Slaglille).
8. Hans Bredal Møller, f. $17/1262$. (Afd. Propr. M. til Vejstrupgaard i Fyn).
9. Viktor Johannes Thor Nissen, f. $15/762$. (Bygningskonduktør N. i Sorø).
10. Niels Peter Schjerbeck, f. $20/464$. (Civilingenieur og Fabrikant S. ved Sorø).
11. Otto Vilhelm Mandrup Poulsen, f. $1/164$. (Snedker P. i Sorø).
12. Hans Jørgen Rasmussen Jagd, f. $28/263$. (Kapt. J. til Egebæksande i Jylland).

13. Malte Valdemar Kofod, f. $7/363$. (Pastor K. i Todbjerg i Jylland).
14. Adolf Frederik Marius Nielsen, f. $3/563$. (Skolelærer N. i Bavelse).
15. Johan Kristian Rømer, f. $16/463$. (Skibsmægler R. i Kbhvn.).
16. Frederik Weiss, f. $28/763$. (Skolelærer W. i Tingrup).

Nr. 2, 3, 7, 9, 10 og 11 ere skolesøgende Disciple, de øvrige Elever.

I Realklasse.

1. Axel Vilhelm Scheel, f. $15/164$. (Fhv. Godsforvalter S. i Kbhvn.).
2. Johan Ludvig Freuchen, f. $21/463$. (Pastor F., Fængselspræst paa Vridsløselille Forbedringshus).
3. Sverkel Hansen, f. $11/862$. (Kammersanger H. i Kbhvn.).
4. Jens Gerhard Petersen, f. $30/1062$. (Kbmd. P. i Køge).
5. Emil Holm, f. $3/563$. (Propr. H. til Lerchenfeldt).
6. Kristian Henrik Friis Hattensen, f. $19/863$. (Gouvernementssekretær, Justitsraad H. paa St. Thomas).
7. Louis Rainall Midjord Poulsen, f. $2/961$. (Broder til Nr. 10 i II R.).
8. Kristian Karberg Jürgensen, f. $19/761$. (Propr. J. til Baadsager paa Als).
9. Hans Oskar Nienstædt, f. $17/763$. (Grosserer N. i Kbhvn.).

10. Alfred Josias Wiboltt, f. $17/563$. (Broder til Nr. 12 i H R.).
11. Vigant Barker Clausen, f. $1/263$. (Kbmd. C. i Kbhvn.).
12. Valdemar Gustav Frederik Parbst, f. $2/1264$. (Afd. Snedker P. i Sorø).
13. Adolf Johan Boye, f. $20/464$. (Kapt. B. paa St. Croix).
14. Axel Peter Svend Schiønmann, f. $7/1261$. (Kbmd. S. i Sorø).
15. Oluf Erik Nyborg, f. $7/264$. (Forpagter N. paa Zastrov i Fyn).

Nr. 7, 8, 11, 12 og 14 ere skolesøgende Disciple, de øvrige Elever.

Beneficier.

Gratistpladser paa Opdragelsesanstalten have været tildelte 14 Elever, nemlig: J. Prip, S. A. B. Michelsen, P. J. Østerbye, H. Arendrup, K. A. E. Nielsen, K. V. H. Dahlerup, D. F. Richter, T. J. Thomsen, P. L. P. G. Sylow, E. Æ. Lützen, J. K. F. J. Beyerholm, J. J. B. Rüssel, K. F. G. Jacobsen og M. Godskesen.

Ansøgninger om Gratistpladser maa hvert Aar fornyes. De stiles „Til Kongen“ og indsendes til Rektor.

Det Müllerske Legat (100 Kroner) har været tillagt følgende 18 Elever: J. Prip, S. A. B. Michelsen, H. Arendrup, K. V. H. og F. L. V. Dahlerup, D. F. og A. B. Richter, M. K. Kœfoed, P. L. P. G. Sylow, K. F. E. Gade, A. og K. V. Oppermann, M. Godskesen, M. Mathiesen, H. Winther, A. R. Flagstad, J. K. M. Rump og E. O. L. Smith.

Ansøgninger om dette Legat, der kun kan tillægges Elever, som ere Sønner af kongelige Embedsmænd, maa ligeledes hvert Aar fornyes og forsynes med ny Trangsattest. De stiles til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet og indsendes til Rektor.

Nedsættelse af 96 Kroner i det aarlige Elevkontingent 400 Kr. er tilstaaet følgende 8 Elever: G. O. og L. K. Münster, A. Oppermann, K. og L. Brandstrup, A. J. Hasselbalch, B. K. E. Wesche, V. K. E. Bruun samt ekstraordinært til de fra Rønne Skole overflyttede Elever M. K. Koefoed og P. O. R. Hansen.

Fritagelse for at erlægge Skolepenge (96 Kr.) er tilstaaet følgende skolesøgende Disciple: K. Hansen, K. A. Linstow, L. K. Smith, K. K. Asmussen, J. P. N. Østergaard, L. Sylow, V. E. R. Nielsen, K. F. Heise, J. K. G. og T. V. A. Rectvig samt ekstraordinært til E. Kielstrup og L. F. Siboni som Søner af Lærere.

Af det særlige Stipendiefond for Sorø, Frederiksborg og Roskilde lærde Skoler har K. A. E. Nielsen nydt højeste Stipendium (100 Kr.), K. Hansen og J. J. B. Rüssel mellemste Stipendium (70 Kr.) og E. Æ. Lützen, J. K. F. J. Beyerholm og L. Sylow laveste Stipendium (40 Kr.).

Overlærer A. Sibbern har til at nyde det efter ham opkaldte Legat for 1875 udnævnt Stud. Theol. H. A. E. O. Busch, dimitteret i 1873.

Forskjellige Efterretninger.

Bibliotheket

er i Aaret 1875 blevet forøget med omtr. 260 Bind og udgjør nu 35,573 Bind. Af Doubletter er intet afhændet; Rest-

beholdningen for det tidligere solgte er 28 Kr. 88 Øre. Den holbergske Samling har modtaget „Beretning om Afsløringen af Holbergs Statue“ som Gave af Justitsraad F. S. Bang. Udlaan og det specielle Tilsyn er overdraget til Overlærer Bang.

Den naturhistoriske Samling

er i dette Skoleaar foreøget med følgende Gjenstande:

A. Den zoologiske Afdeling.

Pattedyr:

Semnopithecus sp. Marekat. Tørret Mave. Ostindien.
 Rhinolophus ferrum equinum. Hestekonæse. Schweiz.
 Bos taurus. Tam Oxe. Tørret Mave.

Fugle:

Aquila sp. Ørn. Tørret Mave. Danmark.

Padder:

Pelobates fuscus.	Løgfrø.	I Spiritus.	Østerrig.
—	—	—	Næsten udvoxen.
			Preussen.
—	—	—	To Larvetilstande.
			Nordsjælland.

Fiske:

Lepidosiren annectens. Lungefisk. I Spiritus. Afrika.
 Crenilabrus melops. Sortøjet Savgylt. Kjøge. Given af
 Elev Opffer.
 Polypterus Laprodei. Bikir. Udstoppet. Senegal.
 Ammocoetus branchialis. I Spiritus. Jylland.

Insekter:

Oestrus nasalis.	Larve af Rensdyrets Næsebræms	} Lapland.
— Tarandi.	Larver af Rensdyrbræmsen.	
Gryllus migratorius.	Vandregræshoppe.	Algier.
Mantis religiosa.	Knæler.	Italien.

Ædderkopper:

Lycosa Tarantula. Tarantel. Italien.

Scorpio afer. Skorpion. Ostindien.

Krebsdyr:

Dromia lator. Vestindien.

Orme:

Ascaris megalcephala (?) Spolorm af en Hest. Given af
Elev L. Schultz.

Koraller:

Madrepora sp. Vestindien. Given af forhenværende Elev
A. Warming.

Corallium rubrum. Edelkoral. Middelhavet.

B. Den geognostiske Afdeling.

24 slebne Præparater af Bjergarter og Mineralier.

42 Planteforsteninger og 11 Insektforsteninger fra Oeningen,
kjøbte af Professor O. Heer i Zürich.

Oldsagsamlingen

er forøget med følgende Gjenstande:

Bæltehage. Brandpletternes første Afdeling.	} Bornholm. Givne af Amtmand E. Vedel.
Bronzefibula. Brandpletternes anden Afdeling.	
Bronzefibula. Brandpletternes tredie Afde- ling.	

Det specielle Tilsyn med disse to Samlinger er over-
draget til Overlærer Lorenzen.

Discipelbibliotheket.

I Aarets Lob ere følgende Bøger tilkomne:

Aftenlæsning 1874, II.

Bjørnson. Sigurd Slembe.

— En Fallit.

Ettlar. Skrifter, Ny Række 3 (Viben Peter).

Evald. Knud Gyldenstjerne. 1—2.

Ibsen. Catilina.

— Brand.

— Kjærlighedens Komedie.

Kaalund. Fulvia.

Lange. De lyse Nætter.

Lie. Faustina Strozzi.

Nikolaj. Min Hustru og jeg.

Bret Harte. Fortællinger. 3—4.

Dickens. Vor fælles Ven. 1—2.

Laboulaye. Abdallah.

Sheridan. Bagtalelsens Skole.

Verne. Hatteras Eventyr. 1—2.

Berlepsch. Alperne.

Brehm. Pattedyrenes Liv.

Stanley. Hvorledes jeg fandt Livingstone.

Tyndall. Varme og Kulde.

Fra Videnskabens Verden. I.

Banville. Gringoire.

Barante. Jeanne d'Arc.

Bornier. La fille de Roland.

Capefigue. Charlemagne.

Choix de contes et récits.

Choix de nouvelles de XIX siècle.

Fléchier. Theodose le grand.

La martine. Mort de Louis XVI.

Michaud. La I croisade.

— La III croisade.

Nouvelles pittoresques.

Rollin. Alexandre le grand.

— Hommes illustres de l'antiquité.

Tableaux historiques du moyen âge..

Thiers. Bonaparte en Égypte.

Af et Par Boger ere opslidte Exemplarer erstattede med ny. Samlingen bestyres af Adj. Hoff. Medhjælper ved Udlaanet har Elev V. Dahlerup været.

Festligheder.

Følgende Festligheder have fundet Sted i Skoleaaret:

Den 3die Oktober Cricketkamp imellem Eleverne indbyrdes og derpaa følgende Dans.

Den 19de December Komædie af Elever med paafølgende Dans.

Fastelavnsmandag den 28de Februar Maskerade.

Den 7de April Bal i Anledning af Hs. Maj. Kongens Fødselsdag.

Den 28de Maj Koncert af Elever.

Den 24de Juni agtes foretagen en Kjøretur til Tolløse.

Den 26de Maj inspiceredes Gymnastikken af Gymnastikinspektør Kammerherre, Oberst Wegener.

De aarlige Examina

holdes i Aar i følgende Orden:

Tirsdag den 15de Juni.

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%;">Kl. 8.</td> <td style="width: 10%;">VI</td> <td rowspan="2" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="width: 30%;">Dansk Stil</td> <td style="width: 10%; border-left: 1px solid black;"></td> <td style="width: 10%;">Kl. 4.</td> <td style="width: 10%;">VI s.</td> <td rowspan="2" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="width: 20%;">Lat. Version.</td> </tr> <tr> <td></td> <td>V</td> <td>(bekj. Stof.)</td> <td></td> <td></td> <td>V s.</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>IV</td> <td rowspan="2" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td>Dansk Stil.</td> <td></td> <td></td> <td>VI m.</td> <td rowspan="2" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td>Beregnings-</td> </tr> <tr> <td></td> <td>IV R.</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>V m.</td> <td>opgave.</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>IV</td> <td rowspan="2" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td>Lat. Stil.</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>IV R.</td> <td></td> </tr> </table>	Kl. 8.	VI	}	Dansk Stil		Kl. 4.	VI s.	}	Lat. Version.		V	(bekj. Stof.)			V s.			IV	}	Dansk Stil.			VI m.	}	Beregnings-		IV R.				V m.	opgave.							IV	}	Lat. Stil.							IV R.		
Kl. 8.	VI	}		Dansk Stil		Kl. 4.	VI s.		}	Lat. Version.																																								
	V		(bekj. Stof.)			V s.																																												
	IV	}	Dansk Stil.			VI m.	}	Beregnings-																																										
	IV R.					V m.		opgave.																																										
						IV	}	Lat. Stil.																																										
						IV R.																																												

Fredag den 16de Juni.

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%;">Kl. 8.</td> <td style="width: 10%;">VI s.</td> <td rowspan="2" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="width: 30%;">Fransk Stil.</td> <td style="width: 10%; border-left: 1px solid black;"></td> <td style="width: 10%;">Kl. 4.</td> <td style="width: 10%;">VI</td> <td rowspan="2" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="width: 20%;">Dansk Stil</td> </tr> <tr> <td></td> <td>V s.</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>V</td> <td>(fri Opg.)</td> </tr> <tr> <td></td> <td>VI m.</td> <td rowspan="2" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td rowspan="5">Geom. Opg.</td> <td></td> <td></td> <td>IV</td> <td rowspan="2" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td>Arithm. Opg.</td> </tr> <tr> <td></td> <td>V m.</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>IV R.</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>IV</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>IV R.</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Kl. 8.	VI s.	}	Fransk Stil.		Kl. 4.	VI	}	Dansk Stil		V s.				V	(fri Opg.)		VI m.	}	Geom. Opg.			IV	}	Arithm. Opg.		V m.				IV R.			IV								IV R.							
Kl. 8.	VI s.	}		Fransk Stil.		Kl. 4.	VI		}	Dansk Stil																																							
	V s.					V	(fri Opg.)																																										
	VI m.	}	Geom. Opg.			IV	}	Arithm. Opg.																																									
	V m.							IV R.																																									
	IV																																																
	IV R.																																																

Lørdag den 17de Juni.

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%;">Kl. 8.</td> <td style="width: 10%;">VI m.</td> <td rowspan="2" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="width: 30%;">Projektions-</td> <td style="width: 10%; border-left: 1px solid black;"></td> <td style="width: 10%;">Kl. 4.</td> <td style="width: 10%;">VI m.</td> <td rowspan="2" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="width: 20%;">Arithm. Opg.</td> </tr> <tr> <td></td> <td>V m.</td> <td>tegning.</td> <td></td> <td></td> <td>V m.</td> <td></td> </tr> </table>	Kl. 8.	VI m.	}	Projektions-		Kl. 4.	VI m.	}	Arithm. Opg.		V m.	tegning.			V m.		
Kl. 8.	VI m.	}		Projektions-		Kl. 4.	VI m.		}	Arithm. Opg.							
	V m.		tegning.			V m.											

Onsdag den 21de Juni.

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%;">Kl. 10.</td> <td style="width: 10%;">VI s.</td> <td style="width: 30%;">Historie.</td> <td style="width: 10%; border-left: 1px solid black;"></td> <td style="width: 10%;">Kl. 3.</td> <td style="width: 10%;">VI m.</td> <td style="width: 20%;">Historie.</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>5. IV R.</td> <td>Historie.</td> </tr> </table>	Kl. 10.	VI s.	Historie.		Kl. 3.	VI m.	Historie.						5. IV R.	Historie.	
Kl. 10.	VI s.	Historie.		Kl. 3.	VI m.	Historie.									
					5. IV R.	Historie.									

Torsdag den 29de Juni.

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%;">Kl. 9.</td> <td style="width: 10%;">VI. m.</td> <td style="width: 30%;">Engelsk.</td> <td style="width: 10%; border-left: 1px solid black;"></td> <td style="width: 10%;">Kl. 5.</td> <td style="width: 10%;">VI s.</td> <td style="width: 20%;">Engelsk.</td> </tr> <tr> <td></td> <td>10¹/₂.</td> <td>IV R.</td> <td>Engelsk.</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Kl. 9.	VI. m.	Engelsk.		Kl. 5.	VI s.	Engelsk.		10 ¹ / ₂ .	IV R.	Engelsk.				
Kl. 9.	VI. m.	Engelsk.		Kl. 5.	VI s.	Engelsk.									
	10 ¹ / ₂ .	IV R.	Engelsk.												

Fredag den 30te Juni.

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%;">Kl. 8.</td> <td style="width: 10%;">VI s.</td> <td style="width: 30%;">Fransk.</td> <td style="width: 10%; border-left: 1px solid black;"></td> <td style="width: 10%;">Kl. 4.</td> <td style="width: 10%;">IV R.</td> <td style="width: 20%;">Geografi.</td> </tr> <tr> <td></td> <td>10.</td> <td>IV</td> <td>Latin.</td> <td></td> <td>5.</td> <td>VI Tysk.</td> </tr> <tr> <td></td> <td>11.</td> <td>VI s.</td> <td>Oldnordisk.</td> <td></td> <td></td> <td>VI m.</td> <td>Oldnordisk.</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>VI m.</td> <td>Fransk.</td> <td></td> <td>6.</td> <td>IV R.</td> <td>Tysk.</td> </tr> </table>	Kl. 8.	VI s.	Fransk.		Kl. 4.	IV R.	Geografi.		10.	IV	Latin.		5.	VI Tysk.		11.	VI s.	Oldnordisk.			VI m.	Oldnordisk.			VI m.	Fransk.		6.	IV R.	Tysk.	
Kl. 8.	VI s.	Fransk.		Kl. 4.	IV R.	Geografi.																									
	10.	IV	Latin.		5.	VI Tysk.																									
	11.	VI s.	Oldnordisk.			VI m.	Oldnordisk.																								
		VI m.	Fransk.		6.	IV R.	Tysk.																								

*) Ved Klassetallet betegner m den mathematisk-naturvidenskabelige, s den sproglig-historiske Afdeling.

Lørdag den 1ste Juli.

Kl. 8. VI s. Latin. 11. VI m. Mathematik. 8. III, III R., II, II R., I, I R. Mathem. og Regneopg.	Kl. 5. IV R. Mathematik. II R. Tegning. I Naturhistorie.
--	--

Mandag den 3die Juli.

Kl. 8. VI s. Græsk. IV Arithmetik. 8-10. III, II Lat. Stil. III R., II R. Tysk Stil.	Kl. 4. IV Geometri. 3-5. III, III R., II, II R, I, I R. Dansk Stil.
---	---

Tirsdag den 4de Juli.

Kl. 8. VI m. Naturlære. II. Tysk. II R. Fransk. 12. IV R. Naturlære.	Kl. 2. VI s. Naturlære. 3. IV R. Naturhistorie. III. Fransk. 4, III R. Geografi.
---	---

Onsdag den 5te Juli.

Kl. 8-10. III. Naturhist. II. Geograf. II R. Geometri. 10-11. IV R. Fransk. 10-12. I. Mathematik.	Kl. 3-5. V s. Latin. IV Historie. III R. Tegning. I R. Religion.
---	---

Torsdag den 6te Juli.

Kl. 8-9. V. Græsk. III R. Tysk. 8-10. III Arithmetik. I R. Geografi. 10-12. V, IV Tysk. II Latin.	Kl. 3-5. V m. Mathematik. III Geografi. II R. Historie. I Fransk.
--	--

Fredag den 7de Juli.

Kl. 8-10. V Oldnordisk. III s. Græsk. II R. Engelsk. I Tysk. 10-12. III m. Naturlære. I R. Fransk.	Kl. 3-4. III R. Historie. 3-5. II Naturhistorie. II R. Geografi. I R. Mathematik.
---	--

Lørdag den 8de Juli.

Kl. 8—10. V Fransk. IV Geografi. 9—12. Prøve med de ny indmeldte.	Kl. 3—5. IV m. Naturlære. III Historie. III R. Engelsk. II Religion. II R. Naturhistorie. Prøve med de ny indmeldte.
--	--

Mandag den 10de Juli.

Kl. 8—9. IV Græsk. 8—10. III. Tysk. II Geometri. 10—12. V Historie. I Geografi.	Kl. 3—4. III R. Naturlære. 3—5. II Fransk. II R. Religion. I R. Historie.
---	--

Tirsdag den 11te Juni.

Kl. 8—10. IV Fransk. III Latin. 10—12. II Arithmetik. I Historie. I R. Naturhistorie.	Kl. 3—5. V Engelsk. III R. Fransk. II R. Arithmetik. I R. Tysk.
---	--

Onsdag den 12te Juli.

Kl. 8—10. V Naturlære. II R. Tysk. I Latin. 10—12. III Geometri. III R. Naturhistorie. II Historie.	Kl. 3—5. IV Naturhistorie. III R. Matematik. I Religion. I R. Engelsk.
--	---

Fredagen den 14de Juli Kl. 9 foretages Omflytningen. De ny til Skolen indmeldte Disciple prøves Lørdagen den 8de Juli fra Kl. 9 Form. Tirsdagen den 15de Avgust Kl. 8 Form. begynder Undervisningen atter efter Sommerferien.

Til at overvære de mundtlige Prøver indbydes de af Disciplenes Fædre eller Værger samt alle andre Velyndere af Skolen, som dertil maatte have Lejlighed.